

Молода Україна

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ ХХІ

ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ — 1971 — JULY-AUGUST

Ч. 192

ТОРОНТО

НЬЮ-ІОРК

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Канаді:

В. Yaremchenko,
28 Frontenac Rd.
London, Ontario.

М. Filenko,
40 Strathcona Rd.
St. Catharines, Ont.

Victor Zwetkow
6465 — 43 Ave., Apt. 1
Montreal 410, Que.

В США:

Головний представник
Mr. Alex Konowal,
811 S. Roosevelt Ave.,
Arlington Heights, Ill. 60005.

Mr. Iw. Ivahnenko,
Featherbed Ln,
Hopewell, N. J., 08525.

Mr. Iw. Hrynko,
416 Maple Ave.
Philadelphia, Pa., 19116

Mr. L. Jemetz,
2941 Amboy Road,
Warners, N. Y., 16134.

Mr. W. Ponomarenko,
5802 Vandalia Ave. S. W.
Cleveland, Ohio, 44144.

У. Зах. Німеччині:

Mr. Mychajlo Ihnatenko,
2. Hamburg — Wandsbek,
Lesserstr. — 225
West Germany.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11, — England.

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

Листування з редакцією та
адміністрацією просимо
слати на адресу:

MOLODA UKRAINA
Postal Station "M", Box 40
Toronto 21, Ontario, Canada

МОЛОДА УКРАЇНА

Видає Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді

Голова ЦК: Ю. КРИВОЛАП

Редагує Колегія.

Адреса ЦК ОДУМ-у:

O.D.U.M.

221 Edridge Way
Catonsville, Md. 21228, USA

MOLODA UKRAINA

A Ukrainian Monthly Magazine.
Published by the Central Committee
of the Ukrainian Democratic Youth
Association.

In USA — Association of American
Youth of Ukrainian Descent.

President: G. KRYWOLAP.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

Річна передплата: 12 чисел. — На два роки: 24 чисел.

У США:

12 чисел — \$5.00 (амер.); 24 числа — \$9.00 (амер.)

У Канаді:

12 чисел — \$5.00 (канадських); 24 числа \$9.00 (канадських)

Ціна одного примірника у США і Канаді: 50 центів.

В усіх країнах Південної Америки:

12 чисел — \$2.00 (американських); 24 числа — \$3.50 (америк.).

Ціна одного примірника: 0.25 амер. дол.

В усіх країнах Європи:

12 чисел — \$2.50 (америк. дол.); 24 числа — \$4.50 америк. дол.)

Ціна одного примірника: 0.30 амер. дол.

В Австралії:

12 чисел — \$3.00 (австр. дол.); 24 числа — \$5.00 (австр. дол.)

Ціна одного примірника: 0.30 амер. дол.

Зазначене число після прізвища передплатника означає остан-
нє число журналу, за яке заплачено передплату.

За зміну адреси просимо прислати поштові значки або інтерна-
ціональні купони (International coupon) на суму 25 канадійських
центів.

Статті, підписані прізвищем або ініціалами автора, не завжди
відповідають поглядам редакції.

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ: В. Свідзінський, Г. Черінь, Г. Гордасевич
— Поезії. С. Голубенко — Т. Шевченко і Леся Українка. Р. Федорів
— Турецький міст. А. Галан — Чому Грицько втік з райської країни.
А. Конфорович — Гігант із Сиракуз. З одумівського життя і праці.
Трохи історії. Хроніка. Навколо світу. Гумор.

На обкладинці: "Весно, твоя перемога..." Л. Українка.

Гравюра М. Масловського.

"Україна" 1971

Володимир СВИДЗІНСЬКИЙ

(До 30-тої річниці смерті)

Володимир Свідзінський нар. 1885 р. на Поділлі. Друкуватися почав від 1912 р. За життя опублікував збірки віршів: "Ліричні поезії" 1922 р., "Вересень" 1927 р. і "Поезії" 1940 р. Поет був також прекрасним перекладачем з старогрецької, латинської і німецької мов. Його блискучі переклади Аристофанових п'єс: "Хмари", "Жаби", "Оси" були видані у 1939 р.

Офіційна критика закидала поетові, що він запізно прийшов у літературу і духовно не співзвучний добі. Його лірика, балади, віршовані казки залишалися в рукописах.

У 1941 році, коли до Харкова, де мешкав Свідзінський, наблизився фронт, поета разом з іншими діячами культури насильно евакуйовано. Недалеко від Харкова його з іншими евакуйованими замкнули в клуні і спалили живцем. З поетом нібито згоріли і рукописи його недрукованих творів за винятком недрукованої збірки поезій "Медобір", яку пощастило вивезти за кордон. Подаємо з неї кілька віршів.

Ред.

ЗРАДА

I

Іду-поїду на бистрім коні
Крізь попіл ночі, крізь полум'я днів
Тільки пісня бринить за сідлом,
А слідом —
Одинадцять друзів моїх,
Одинадцять місяців молодих.

Велика скеля стоїть,
Під скелею земля спить.
А в тій землі теремок,
Де ящірка проживає,
Що була колись князівною.

— Нумо, хлопці, станьмо
Мечі з піхов добуваймо,
Князівну-полонянку
Із чарів визволяймо.

Хлопці стали
Мечі із піхов добували,
Князівну-полонянку
Із чарів визволяли.
Вийшла вона, як квіточка біла,
Тільки несміла, несміла.

— Ти мене любиш? — питає. — Люблю.
— Віддай мені радість свою.
Я віддав.
— І тепер мене любиш? — Люблю.
Віддай мені силу свою.
Віддав.
— І ще мене любиш? — Люблю.
— Віддай мені мужність свою.
Віддав.

Тоді очі звела,
Повні спокою,
Тоді повела
Проти себе рукою,
Я дивлюсь, —
А моїх одинадцять друзів нема,
Тільки вечір та падає тьма,
Та стоїть одинадцять стовпчиків,
Одні порохняві, другі криві,
На всіх шапочки снігові!

Дивна князівна тоді на коня:
— Чого ж твої очі в журбі?
Не нудно буде й тобі:
День-у-день,
Рік-у-рік,
Повік,
Біля стовпчиків походжати
Та співати жалючих пісень,
Що зграбували тебе,
Що ти не можеш забути,
Що як же недобрим бути,
Коли небо таке голубе!

Показала зуби, як ікла,
Засміялася, свиснула, зникла.

II

Ти ляж та й засни собі, тату,
А я біля тебе кластиму хату.
Стіни
Пороблю із сухої чатини,
На покрівлю соснових гілок,
А волотка трави — то над нею димок.
А як прийде яка горбата,
Або інший лихий чоловік, —
Бо тут сьогодні багато
Проходжає калік, —
То я тебе закидаю
Соняшними шапочками маю
І скажу, затуливши собою хатинку:
— Тут мого тата немає,
Де він інде тепер на спочинку,
Бо він приїхав дуже трудний,
То ви марно сюди не ходіте
І голосом не ячіте,
Все одно чаклунки горбаті
Не мають сили при моїй хаті.

1931

**

Холодна тиша. Місяцю надламаний,
Зо мною будь і освяти печаль мою.
Вона, як сніг на вітах, умиралася,
Вона, як сніг на вітах, і осиплеться.
Три радості у мене неодіймані:
Самотність, труд, мовчання. Туги злобної
Немає більше. Місяцю надламаний,
Я виноград відновлення у ніч несучу.
На мертвім полі стану помолитися,
І будуть зорі біля мене падати.

1932

* * *

Нерозвійно нагула над мокрим вікном
Осліплених днів каламуть,
Речі спокійно живуть
Не зринають гіркі слова,
І сіріє печаль моя,
Як під льодом трава.

Заростає дзеркало пилом,
Пам'ять ніжної забуттям.

Нехай речі спокійно живуть
Під корою мовчання.
Ні вечірня зоря, ані рання,
Ні з далеких, ні з близьких доріг
На мій забутий поріг
Милого голосу не приведуть.

1932

Юрій Лавриненко. Розстріляне
Відродження. Антологія 1917-1933.
1959 р.

Сергій ГОЛУБЕНКО

ТАРАС ШЕВЧЕНКО І ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Поточний рік приніс нам дату 110-х роковин смерті нашого Великого Національного Генія. Зломлений тяжкою недугою, знесилений десятилітнім засланням, підкошений тягарем особистих переживань, помер Великий Кобзар на чужині. Зостались поетові вогненні заклики і вічно актуальними — заповіді.

Десять років після смерті Кобзаря народилась Леся Українка і саме тепер відзначаємо столітній ювілей її народження.

До служіння своєму народові Леся Українка була підготовлена з юних літ добрим національним вихованням. Батько, відомий громадський діяч Петро Косач, і мати письменниця, що писала під прикритим ім'ям Олени Пчілки, з раннього дитинства виховувала Лесю Українку й інших своїх дітей в дусі безмежної відданості рідному краю, в дусі любові і пошани до Тараса Шевченка.

Мати часто розповідала маленькій Лесі про Шевченка, про його безрадісне дитинство, поневіряння і терпіння у жорстокого пана, потім заслання за вірші, в яких він став в обороні свого знедоленого народу.

У родині Косачів "Кобзар" був настільною книгою, яку читали вголос, обговорювали невмирущі твори. Частими гістьми в домі були драматург Старицький, композитор Лисенко та інші знані діячі української культури. Вони провадили цікаві дискусії на різні теми, зокрема про Шевченка та його спадщину. Леся Українка, тоді ще зовсім юна, жадібно вслухувалась в ці розмови і в її серці росла любов до рідного краю, його літератури до Тараса Шевченка та інших письменників.

З побожністю сприймала Леся Українка слова невмирущого "Заповіту":

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій.
Щоб лани широкополі,

І Дніпро і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.

Не менші переживання викликала в неї туга Шевченка за рідним краєм. Перебуваючи на засланні, Великий Кобзар линував думками на Україну і звертався до Бога з гарячим проханням:

Дай дожити, подивитись,
О Боже мій милий,
На лани тії зелені
І тії могили.
А не даси, то донеси
На мою Вкраїну
Мої сльози, бо я, Боже,
За Вкраїну гину.

З великим хвилюванням читала Леся Українка ці рядки, в її серці зародилась велика любов до рідної країни і, маючи лише дев'ять років, вона написала свого першого вірша "Надія" (1880):

Ні долі, ні волі у мене нема,
Лишилася тільки надія сама,
Надія вернутись ще раз на Вкраїну,
Поглянуть іще раз на рідну країну,
Поглянути іще раз на синій Дніпро, —
Там жити чи вмерти, мені все їдно.
Поглянуть іще раз на степ, могилки
Востаннє згадати палкї гадки...
Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна.

Так на світанку своєї поетичної діяльності Леся Українка перейнялася любов'ю до батьківщини і це прекрасне почуття, яке першим з такою виїнярковою силою розкрив у своїй творчості Шевченко, зберегла вона назавжди.

Прегарні романтичні, насичені багатством українського фольклору, ранні поеми Шевченка "Причинна", "Тополя", "Утоплена", "Русалка", "Лілея" робили не абияке враження на Лесю Українку. Її перша поема "Русалка" (1885) зображувала улюблену в усній народній творчості тему кохання козака і русалки.

Франко про "Русалку" Лесі Українки писав, що це "слабенький відгомін Шевченкових баляд без їх широкої мелодії, без того твердого підкладу життєвої обсервації і соціальних контрастів, що надає тим романтичним балям вагу й принаду вічно живих творів".

Але "Русалка" має те значення, що в ній Леся Українка започаткувала образ відданої всеперемагаючої любові, того могутнього почуття, яке міцніше за смерть і яке пізніше часто з'являється в творах поетеси та особливої сили досягає в драматичній поемі "Одержима" (1901) і драмі-феєрії "Лісова пісня" (1911).

Оповиті романтизмом і героїкою української минувшини історичні поеми Шевченка також захоплювали Лесю Українку і будили в ній зацікавлення давньою козацькою славою.

Шевченко згадував героїчне минуле, протиставляючи його невідрадному сучасному:

Було колись — в Україні
Ревіли гармати.
Було колись — запорожці
Вміли панувати!
Панували, добували
І славу, і волю —
Минулося: осталися
Могили на полі.

Бачачи навколо безрадісну дійсність і поневолення рідного краю, Шевченко з сумом писав до Квітки-Основ'яненка:

Не вернеться козаччина,
Не встануть гетьмани,
Не покрийть Україну
Червоні жупани.
Обідрана, сиротою
Понад Дніпром плаче;
Тяжко, важко сиротині,
А ніхто не бачить.

До цієї теми звертається і Леся Українка у другій своїй поемі "Подорож до моря" (1888). Поетеса описує свою подорож через місця, що колись були свідками козацьких походів:

Глянуть на лиман той — втішається око!
Колись його хвилі вкривались широко
Тими байдаками, легкими чайками,
Що плили на сей бік та за козаками.

І, згадуючи давню славу, поетеса робить сумні висновки:

Славо, наша згубо! Славо, наша мати!
Тяжко зажуритись, як тебе згадати!
Кров'ю обкипіла вся наша давнина!
Кров'ю затопила долю Україна.
Ой, лимане, лиманочку, хвиле каламутна!
Де поділась наша воля, слава наша смутна?

Вражений тяжким поневірянням і жорстоким пригніченням народу, Шевченко закликав до боротьби за волю, до повстання, до помсти, вважаючи помсту справедливою карою для деспотів за їх знущання над поневоленим народом.

— Кари ляхам, кари! — звучить заклик у "Гайдамаках".

...в день радости над вами
Розпадеться кара
І повіє вогонь новий
З Холодного Яру

— пише Шевченко в поемі "Холодний Яр".

Всюди

Вас знайде правда-мста, а люде
Підстерезуть вас, на то те ж
Уловлять і судить не будуть
В кайдани туги окують
В село на зрище приведуть
І на хресті отім без ката
І без царя вас біснуватих
Розпнуть, розірвуть, рознесуть

— пророкував поет у творі "Осії. Глава XIV".

Чи буде суд, чи буде кара
Царям — царят на землі?
Чи буде правда між людьми?...

— запитує Великий Кобзар і дає позитивну відповідь:

Повинна быть, бо сонце стане
І осквернену землю спалить.

Запалена гарячою любов'ю до рідного краю Леся Українка в поемі "Самсон" (1888) також твердить, що помста як покарання за зло є справедливою і відіграє позитивну роль.

Самсон звертається з молитвою-проханням дати йому втрачену силу, щоб відплатити за пережиті особисті муки і муки його народу:

О, Боже помсти, Адонаю!
Вволи мені останню волю:
Хай з ворогами й я сконаю,
Та дай помститись за недолю,
За сором мій і мого люду!
Дай силу давню на хвилину!
Верни її мені, — хай буду
Я знов потужним на годину!

Пізніше поетеса ще не раз писала про помсту поневолювачам за наругу над рідним краєм.

На Шевченкові роковини 1888 року Леся Українка написала "Жалібний марш".

У рефрені його, що повторюється протягом усього маршу, звучить велика туга народу по своєму поетові-пророкові:

Вмер батько наш!
Та й покинув нас!
Ох, і смутний настав час!
Сиротою наша мати zostалась!

Заповіт Шевченка: "Поховайте та вставайте", його пророче: "Борітеся — поборете", поетичне слово, яке він поставив на сторожі коло свого народу, стали безсмертними, як і зразки народньої творчості, які поет високо цинив.

Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине.
От де, люде, наша слава,
Слава України.

Те саме переконання Леся Українка висловлює у рядках

Пісня не вмирає,
На весь світ лунає

Щиро та правдиво,
Ворогам на диво.

Леся Українка зі своїм братом та сестрами і селянськими дітьми підготувала в березні 1888 року вечір вшанування пам'яті Великого Кобзаря. На вечорі були прочитані уривки з "Тополі" та "Гамалії" і відспівано "Садок вишневий" та "Перебендю".

Роком пізніше, до 75-ліття з дня народження Тараса Шевченка в 1889 році Леся Українка створила нову поезію про Великого Кобзаря "На роковини Шевченка" і в ній висловила своє палке бажання, щоб український нарід підхопив заклики свого поета-пророка і заходився над їх реалізацією:

Хай же промінь твоїх думок
Поміж нами сяє, —
"Огню іскра великого"
Повік не згасає!

Поетеса вірила, що надхнене Шевченкове слово активізує народ, надхне його до нових змагань за волю, запалитись відвагою боротьби

Щоб між нами не вгасало
Проміння величне,
Ти поставив "на сторожі"
Слово твоє вічне.

Любов і пошану до Шевченка Леся Українка плекала змалку. В юних роках, живучи на Волині в маєтку своїх батьків, вона зустрічаючись з селянами і особливо з селянськими дітьми, любила розповідати їм про Шевченка, про його життя і страждання за Україну, читала твори поета.

Особиста інтимна лірика Лесі Українки, як і в Шевченка, часто приймає широке узагальнення, набуває громадського звучання. Цілком справедливо відмітив Іван Франко, що "Леся Українка не силкується на Шевченків патос, не переживує його термінології. У неї є свій патос, своє власне слово".

У поезіях з циклу "Сім струн" мотиви любови до рідного краю, вболівання за поневолений народ, віри у відродження нації, є майстерним поєднанням особистих і громадських почуттів та обов'язків. Цикль починається рядками:

До тебе, Україно, наша бездоляная мати,
Струна моя перша озветься,
І буде струна урочисто і тихо лунати
І пісня від серця поллеться.

У цьому вірші поетеса сподівається на близький прихід кращої долі батьківщини:

І, може, тоді завітає та доля жадана
До нашої вбогої хати,
До тебе, моя ти Україно мила, кохана.
Моя безталанная мати.

Великий Кобзар і Леся Українка виступали завжди зі становища високого гуманізму і людяності, стояли в обороні прав людини, засуджували насильство і жорстокості, що їх чинили над поневоленим українським народом гнобителі, виступали проти варварського поводження з людьми взагалі.

Шевченко в поемі "Сон" лисав про терпіння ув'язнених:

То не вмерлі, не зариті,
Не суда ідуть просити;
Ні, то люде, живі люде,
В кайданах забиті,
Із нор золото виносять,
Щоб пельку залити
Неситому...

У повних драматизму рядках поет писав, як козаки, будуючи Петербург, засипали болота і масово гинули, що цар "наставив столицю на їх трупах катованих".

І Леся Українка бачила сваволю гнобителів України, і те як цар

...на війну жене своїх підданих
І посилає на роботу люд, —
На ту страшну єгипетську роботу,
Що має вславити царське імення.

Страхіття поневолення викликають протест і спротив. Образ незламного Прометей, непохитного в своїх задумах і діях як символ протесту проти деспотизму та бажання допомогти людям і як вияв непоборності займає в творчості Шевченка і Лесі Українки визначне місце.

В поемі Шевченка "Кавказ" Прометей, хоч як терпить від лютого орла, що уособлює царську сваволю і гніт, залишився невгнутим і нескореним:

За горами гори, хмарами повиті,
Засіяні горем, кровію політі;
Спокон-віку Прометей
Там орел карає,
Що-день Божий довбе ребра
Й серце розбиває;
Розбиває, та не вип'є
Живущої крові,
Воно знову оживає,
І сміється знову.

Леся Українка також вивела образ Прометей, безкомпромісного у віковому опорі носіям гніту і п'їтми, речника перемоги над ними. Могутні заклики Прометей лунають у віках "тисячі тронів упало" за той час,

але титанова круча стоїть,
наче вічна твердиня
духа того, що немов ураган без упину
іскорку, вхоплену з неба,
в могутній вогонь роздирає.

Цікавий епізод наводить П. Горянський у "Згадках про Лесю Українку". Завітавши на вечірку на честь Тараса Шевченка, що її влаштували студенти Дерптського університету, Леся Українка читала зібраним свої поезії. Велике враження на них справив її вірш "Fiat pox!" (1896). в якому поетеса зобразила непохитних борців за волю, сміливих нащадків Прометей, які безстрашно виступили проти темряви і рабства і яких спіткала тяжка доля їхнього предка:

О, не один нащадок Прометей
Блискучу іскру з неба здобував
І безліч рук до неї простягалось,

Мов до зорі, що вказує дорогу.
І розсипалась та велика іскра
На іскорки малесенькі, незначні,
І кожний іскорку ховав неначе скарб
У попелі холодному віддавна;
Вона не гасла, тліла в тій могилі
Та не давала ні тепла, ні світла.
А сміливий нащадок Прометея
Знаходив сумну долю свого предка:
Вигнання, муки, нерозривні пута,
Дочасну смерть у дикій самотині...
І досі так, о браття! Й досі тьма!

З запалом трибуна звернулася Леся Українка до студентської аудиторії:

Брати мої, нащадки Прометея!
Вам не орел розшарпав груди горді, —
Бридкі гадюки в серце уп'ялись.
Ви не приковані на тій кавказькій кручі,
Що здалека сіє сніжним чолом,
Про в'язня людям вістку даючи!
Ні, ви поховані в землянках, звідки навіть
Не чути брязкоту кайданів, ні стогнання,
Ні непокірних слів.

Поетеса на весь голос сказала, що цар тьми ніколи не подолає світла, бо озвуться відважні люди, які підуть слідами Прометея на боротьбу за волю і щастя. На "гукання Світла! Світла!"

На нього завжди, як луна в горах,
одважні вільні голоси озвуться.

Леся Українка закликала студентську молодь не занепадати духом, наслідувати Шевченка, вести боротьбу до перемоги.

Як і Шевченко, Леся Українка не раз вдавалась до сюжетів з біблії та доби раннього християнства і писала Ользі Кобилянській, що в біблійних темах є "завжди багато неспокойного пристрасного елемента", що його вона найбільш любить.

Раб-неофіт у "В катакомбах" (1905) і колишній невільник Нартал у "Руфіні і Прісциллі" (1908) своїм світоглядом і відвагою нагадують Шевченкового Алкида з "Неофітів". Як і Алкид вони є непримиренними противниками будьякого насильства і несправедливості. обидва пристрасно борються за свободу.

Раб-неофіт заявляє про свою рішеність піти слідами Прометея:

Я честь віддам титану Прометею,
що не творив своїх людей рабами,
що просвітив не словом, а вогнем,
боровся не в покорі, а завзято
і мучився не три дні, а без ліку,
та не назвав свого тирана батьком,
а деспотом всесвітнім...
Я вслід йому піду. Коли загину,
то не за нього — він не хоче жертви —
але за те, за що і він страждав.

Твір закінчується його гордою заявою:

...я іду за волю проти рабства,
я виступлю за правду проти вас.

Шевченко, використовуючи для поеми "Неофіти" античний сюжет, зробив це для співставлення минулого з сучасним і, пишучи про імпе-

рію лютого Нерона, думав про імперію фельдфебеля-царя. Цим методом широко користувалась Леся Українка, даючи в поемі "Роберт Брюс" образи боротьби за державну незалежність, у "Кассандрі" (1903-1908) в "гіркій давно минулій долі" спаленої Трої виводила долю України, у "Вавилонському полоні" (1903) і "На руїнах" (1904) показувала "образи рідної неволі".

Була близька Лесі Українці і сатира Шевченка з її викриваючим невблаганним сарказмом. Великий Кобзар нещадно висміював усіх носителів гніту — царів, царят, царедворців, царських прислужників, кріпосників як і національних зрадників, перевертнів, удаваних народолюбців.

У поемі "Сон" Великий Кобзар дав цілу низку нищівних карикатур на царя, царицю та їх вислужників. Про двірське товариство поет писав:

...панства, панства
В сребрі та златі!
Мов кабани годовані,
Пикаті, пузаті
Аж потіють та товпляться,
Щоб то ближче стати
Коло самих.

Про українських перевертнів Шевченко писав:

От і братія сипнула
У сенат писати
Та підписувать та драти
І з батька і з брата.
А між ними і землячки
Де-де проглядають;
По-московські так і чешуть,
Сміються та лають
Батьків своїх, що змалечку
Цвенькать не навчили
По-німецькі, а то тепер
І кисни в чорнилі!

З сумом говорив Кобзар:

Україно, Україно!
Оце твої діти,
Твої квіти молодії
Чорнилом політі.

Леся Українка в творах "Казочки про край царя Гороха", "Казка про Оха-чародія" і в циклі віршів "Пан політик", "Пан народовець", "Веселий пан", "Практичний пан", послуговуючись езопівською мовою, висміювала царя, міністрів, урядовців, поліцаїв, що їх називала райцями, розкривала їх правдиве обличчя.

Пан політик говорить про себе:

Я знаю сам, що я не Цицерон,
а все ж таки, коли я добре схочу,
то хоч кого словами обморочу...

Пан народовець рішуче проти того, щоб нарід займався політикою:

Нащо вам здалася тая
мудра політика,
тільки часу марнувати,
сварка, біятика.
Я навчу вас, як гноїти
землю для пшениці.

Кажете, землі немає?

То пусте, дрібниці!

З нагоди 50-ліття смерті Шевченка в 1911 році Леся Українка написала вірш "На роковини", оспівуючи віддану гарячу любов поета до України, яку він любив, як син любить свою матір. Вона була для нього єдина, люба, вірна. Шевченко "перший за свою любов тяжкі дістав кайдани" і, не зважаючи на це, до останнього подиху служив їй і крізь всі страждання проніс вогонь своєї любови і

Того великого вогню

І смерть не погасила.

Шевченко надавав велике значення слову і писав:

Возвеличу

Наших отих рабів німих.

Я на сторожі коло них

Поставлю слово.

Визнаючи велику роль поетів, як виразників мрій і прагнень свого народу, Леся Українка писала:

Слово, моя ти єдина зброе,

Ми не повинні загинуть обоє!

Може в руках невідомих братів

Станеш ти кращим мечем на катів.

І Шевченко і Леся Українка, живучи "у время люте", "в часи глухонімї", ніколи не втрачали віри в тріумф правди, в прийдешню волю, в народне щастя. Обоє вони донесли цю світлу віру аж до могили.

Тарас Шевченко закінчив своє багатостраждальне, передчасно зломлене довгим поневірянням у закаспійських пустелях, життя в непохитній вірі, що нарід і його правда переможуть. Свою полум'яну спадщину Великий Кобзар завершив світлим оптимістичним акордом:

...Сонце йде

І за собою день веде

І вже тії хребетносили

Уже ворущаться царі...

І буде правда на землі.

З тим самим переконанням закінчила своє життя скошена довгою хворобою Леся Українка, яка за тиждень до смерті в поемі "Казка Велета" писала:

І встане велетень з землі,

розправить руки грізні

і вмить розірве на собі

усі дроти залізні.

Кохана стороною моя!

Далекий рідний краю!

Що-раз тебе згадаю я

То й казку цю згадаю.

Обидва поети мали ті самі ідеали, за них боролись силою вогненного поетичного слова і з вірою в прийдешню волю і щастя народу зійшли в могилу.

Даючи оцінку творчості Лесі Українки, Іван Франко співставляв її з Шевченковою творчістю і надавав поетесі друге після Шевченка місце в українській літературі.

Ганна ЧЕРІНЬ

КОНЦЕРТ

Лесі

Таємнича завіса розтулена,
Починається світ оман...
Піяністка негарна, зсутулена
Скромно сіла за фортеп'ян.

Раптом виростала з непокорою —
Стала владною королевою,
Пісню кинула в аудиторію
Намистиною кришталевою.
Переливами преласкавими
Водограй заблищав загравами,
І октави ходили павами
По розбурханім фортеп'яні,
По розбурханім океані...
В залі птиці стрімко літали
З очей блискавками палючими,
Над горами хвиль і над кручами...
А були тут такі,

що мучились,

І знесилено позіхали.

Нетерпляче кінця чекали,

1969

У липневому числі "Літературно-Наукового Вісника" за 1898 рік Франко писав: "Від часів Шевченківського "Поховайте та вставайте, кайдани порвіте" Україна не чула такого сильного, гарячого та поетичного слова, як з уст цієї слабосилої хорої дівчини. Правда, українські епігони Шевченка не раз "рвали кайдани", віщували волю, але це звичайно були фрази, були переживання не так думок, як поетичних зворотів і образів Великого Кобзаря... Ще раз повторюю: читаючи м'які та рознервовані писання сучасних молодих українців-мужчин і порівнюючи їх з тими бадьорими, сильними та смілими, при тім такими простими словами Лесі Українки, мимоволі думаєш, що ся хора слабосила дівчина трохи чи не одиникий мужчина на всю новочасну соборну Україну".

Великий Каменяр відзначив близькість і спорідненість творчості Лесі Українки з творчістю Шевченка і протиставив Лесю Українку тим епігонам Шевченка, які наслідували лише форму, а не зміст Шевченкових творів, по-своєму розуміли Великого Кобзаря, підроблялись під його поетичний стиль, наслідували букву, а не дух Шевченка. Як правдиво висловився Іван Франко, створені в "Кобзарі" живі українські квіти ставали в творах епігонів фальшивими, паперовими. Натомість Леся Українка сприйняла традиції Великого Кобзаря з належною увагою, вона творчо продовжувала його в нових обставинах українського життя і визвольного руху, показала свою вірність Шевченковим ідеалам Добра, Свободи. Щастя і вселюдської Правди.

Роман ФЕДОРІВ

ТУРЕЦЬКИЙ МІСТ

(Закінчення)

— Звідки ви взяли, що сплю? — обернувся до Тимка Василь Юхимович. — Ваш спогад розтри-вожив і мій рій. Здається... я знав вашого вчителя. Мій знайомий теж при нагоді любив помітингувати... і теж називав башти струп'ям на здоровому тілі. Його прізвище Середа, Леонід Середа.

— Він! — вигукнув Шершун. — Слово чести, він! Такий метушливий... присадкуватий товстун... голову брив.

— Ми були колеги за фахом... — Добрович перегородив потік вигуків і уточнень.

— Колеги? — спіткнувся Шершун і насупився. — Трапився б ваш колега мені під руку... нагадав би Шершун Середі... З його "благословіння" мені повелося, як утопленику.

"Тепер відомо, хто твій учитель, Шершуне... і я ні крапельки не дивуюся, що ти ТАКИЙ.... — думав Василь Юхимович. — Сам Середа писав в останньому листі, що на початку педагогічної практики начисто відкидав народні традиції, історію, старе мистецтво, культуру. І цього вчив своїх учнів. Він мріяв виліпити із школярів людей, вільних од усяких забобонів... Мав добрий намір. Лишень забув, що спершу треба виліпити патріотів отчої землі".

— Середа щиро помилявся... — боронив Добрович давнього колегу. Він не допитувався в Шершуна, яке конкретне заподіяв йому Середа, бо, певне, не виховання той має на увазі, але більшого зла ніж якраз таке виховання, вчитель учинити не міг.

— Ви воювали, Тимофію Петровичу?

Шершун здригнувся, він теж у цю хвилину згадував війну, власне, перший місяць після війни, коли його...

— Ні, — буркнув глухо. Сидів чомусь гнівний, колючий. — Він розчепірів праву руку, на якій бракувало великого і вказівного пальців. — Не мав я чим стріляти, панедзею Ще малим відчикрижило січкарнею.

— Перепрошую, — почервонів, знітився Добрович. — Не завважив... Однак у війну ви щось таки робили?

— До райху помандрував і то — добровільно — циркнув крізь зуби Тимко. — Хіба всі вродилися героями, борцями? Я хотів якось жити... мусив чимось напихати черево і прикрити лахмітною гузицю. В бауера годував свиней. — Слова капали з-під вусів, як викрійки заліза з-під ножиць бляхаря. Доторкнешся — обранишся до крові.

— Чого б то я злився, Тимофію Петровичу. — дорікнув йому Добрович. — Хто винен, що ви пасли у бауера свиней? Моя цікавість принагідна... Я здибаю таку людину вперше, ось і міркую, що б ви робили у війну, коли б не були каліка.

— Не знаю. Може, й воював би, як усі...

"Чуєш, Леоніде, — Добрович подумки дописував листа до Леоніда Середи, листа, котрого той уже ніколи не прочитає, — твій учень каже, що, може, воював би, як усі. Чому "може"? Чому він сумнівається?

Ось він сидить тут, під Турецьким бастіоном у нашому місті, сидить і поблимує на мене темним оком... сидить, як докір тобі, майоре, як живе свідчення, що в ньому прийнялося твоє космополітичне деревце. Бо коли б він хотів воювати, то й без пальців міг би стріляти у ворога... міг би, але не стріляв. Він твоє заперечення всякої історії, всяких традицій, всяких ниток, що в'яжуть людину з отчою землею, перекопирив на свій лад, його філософія убога, вона оправлена ним у горезвісну побрехеньку, що "риба шукає, де глибше, а людина — де краще", але вона, ця філософія, зваблива, бо увільняє людину від синівських обов'язків. Ось так воно, майоре Середі..."

Майор Середа мовчав, майор Середа лежав у чужій землі за тисячі кілометрів звідсіль...

Вечоріло. В обличчя дихав вологий легіт. Смотрич парував білим димом, білий його дим на схилах Польських фільварків і тут, на околиці Старого міста, сірів, мовби тутешні господині домішували до нього сажі. Старий Добрович, мерзлякувато скоцюрбившись, думав, що пора прощатися з Шершуном, бо й так забарився, а додому тюпати далеко. І ще подумав, що треба забрати череп і закопати, бо кому б він не належав, хай навіть справді Юрасеві Хмельницькому, а прах людський таки належить віддати землі.

Про одне Добрович думав, а про Шершунову зненависть до Середи спитав.

— За що то маю, панедзею, любити? — Шершун тримав відповідь наготові. — Не батько він мені, не брат і не сват... Добра від нього не зазнав ні півложки, а зло довго відхаркував. Правда, я сам викликав вовка з лісу. Хочете знати, як це сталося? Прошу дуже... Ваш колега вдавав із себе героя... заповзятого рубаку, якому й море по коліно. Ми на нього молилися... хотіли бути подібними в усьому. Ціла кляса кубанки носила із червоними денцями, я матір вимучив, поки галіфе не пошила, батькові вуха проджемлів своїм кумиром. Ну... старий якось не втримався і при нагоді оповів, що служив із Середою в одному ескадроні, що Середу якогось там разу мало не розстріляли за боягузтво. Уявляєте, панедзею, моє розчарування? Куди ж, ідол скотився з трону...

Інший, може, промовчав би, а я з того розпачу виплескав усю Середі. Голова капустана... Відтоді ми з батьком ворога придбали. Батькові що, взяв та й помер... рани відкрились... а мені ваш колега

таку характеристику намалював, що й на той світ із нею не прийняли б: куркульський вишкребок, синок петлюрівського перебіжчика, чорнитель чесних людей... Сам розумієте, як мені велося з такими ярликами. Тоді... Та й зразу після війни відригнулося... Я шість років пас білих ведмедів тільки за те, що на мене впала тінь... ніби я видав гестапові підпільну організацію бауерських батраків. А я сном і духом не видав про неї... свиней годував... але покарали за її провал мене, бо згадалася характеристика Середи. То яка може бути любов, панедзею, я б йому зараз в очі плюнув.

— Не плюйте, — круто, по-молодому повернувся до Шершуна Добрович. — Середи нема, Середка загинув наприкінці війни... загинув, як герой.

— Загинув? — не приховував несподіваної радості Шершун. — Туди йому й дорога. Лише не вірю, щоб він загинув, як герой. У війну про всіх так писали.

— Помовчіть, Шершуне! — простогнав старий учитель. — Що ви знаєте про війну... про страшне горнило, яке випалювало в людині все дріб'язкове, наносне, випадкове, залишаючи найголовніше, людське..., яке і глину обертало на камінь. Так сталося і з Середою.

Стогін Добровичів, його слова, що, здавалося, кров'ю обкипіли, Шершуна не вразили, він своєю радістю був напоєний і боронив її по-своєму, по-шершунівськи цинічно.

— Глина... камінь, сеє-тєє, панедзею. Красні слова. На війні панував наказ: "Вперьод!" А колегу свого вбираєте у чисту сорочку. Відомо... дружки...

— Середка ніколи не був моїм другом, Тимофію Петровичу. Навпаки... Але правда є правда, вона вище особистих поррахунків... вона навіть вище того... що з ласки Середи я теж натерпівся горя.

— Та ну, — оstownпів Шершун. — І ви після цього...

"І я після цього бороню честь загиблого Середи? Це вас дивує, га? Така, як бачите, метаморфоза... Середка справді колись горланив, що Василь Добрович на уроках історії водить дітей до старих башт... заражує учнів бацилою старого романтизму, вчить їх зітхати за минулим. Середка помилявся, ніякої бацили я не мав тоді на увазі, я водив дітей до предківських башт з однією метою: хай вчаться слухати подих історії, хай відчують себе прямими нащадками тих, які будували оці мури, будували і захищали землю від ворога. Я був твердо переконаний, що роблю корисну справу..."

Однак не поділився цим із Шершуном, це належало тільки йому.

— Чого ж ви замовкли, Василю Юхимовичу? — іронізував Шершун. — Боїтесь рани ятрити?

— Ні. Тимофію Петровичу, ви мислите надто прямолинійно. Для вас людина, яка помилилася, — назавжди погана людина. Я думаю трохи інакше... думаю... Бо в одному бою рядовий штрафного батальйону Василь Добрович відзначився... вельми відзначився... його нагородили...

Галина ГОРДАСЕВИЧ

ДВІ ПІСНІ

На Поділлі білий камінь.

Пісня

Білий камінь, білий камінь
Над водою голубою.
На камені не голубка біла,
На камені дівчина сиділа
Та вінки сплітала.
Та пісні складала —
Одна пісня про радість,
Друга — про смуток,
Одна пісня про щастя,
Друга — про горе,
Одна пісня про любов,
Друга — про розлуку.
Дерева стояли — пісню вислухали.
Хвиля бігла — хвилю підхопила.
Вітер летів — зробив, що хотів:
Розсипав пісню в полі тонами,
Розгубив пісню в лісі лунами,
Перемішав радість з смутком,
Перемішав любов з горем,
Перемішав щастя з розлукою.
Тепер і не розбереш:
Де щастя, а де горе,
Де радість, а де смуток,
Де любов, а де розлука.

м. Донецьк

"Україна" ч. 5, 1971

похвалили у фронтовій газеті. Друковане слово крилате, якимсь долетіло воно й до майора Середи, і він написав мені: "Це ти, Василю, чи не ти? Якщо це ти, то пробач, що вивів тебе колись, не хочаючи, на Турецький міст..."

— Я щось не второпаю цієї писанини з Турецьким мостом, — перебив його Шершун. — Середка мав на увазі наш міст, у Кам'янці?

— Так, — сказав Добрович. — Міст капітально перебудували турки ще в сімнадцятому столітті, з того часу Турецьким зветься. Ну, а покійний Середка таки знав історію і знав, що з того моста — а висота яка ж — скидали у Смотрич зрадників. Хто знає, може, й ви на Турецькому мості стоїте... стоїте добровільно... стоїте із своєю кучою філософією... стоїте і не помічаєте цього, га?

— Я? — повисло у вечоровому тумані Шершунове запитання.

Старий Добрович не відповів, старий Добрович поволи спускався схилом на дорогу. На фоні облупленого щита Турецьких бастіонів чорніла самотинно постать Шершуна.

(Цей уривок подано скорочено).

"Дніпро" ч. 12, 1970

Галина ГОРДАСЕВИЧ

ЗА ЖИВОЮ ВОДОЮ

Варіяції на народні мотиви

Зійшлися два українці
та й співають в три голоси.

П р и с л і в ' я

Зійшлися два українці
Та й співають в три голоси,
Ой та й дружно,
Ой та й тужно!
А за ким вони так плакали-квилили?
А кого ж вони додомоньку кликали
з моря синього,
з поля чистого,
з краю далекого?
А Дунай воду ніс тихо-тихенько,
А теплі роси спадали на покis
дрібно-дрібно.
А дівчата в тузі
калинами в лузі
чи тополями в полі
милих дожидали,
виглядали,
І мати, біла, мов чайка,
Йшла до Почаєва
Матір Божу благати:
— О Діво Пречиста,
Верни мого сина
з моря синього,
з поля чистого,
з краю далекого!
А я ж йому голівоньку змию
у всдиці тепленькій!
А я ж його присплю-заспокою
у постелі біленькій!
...Зійшлися два українці
Та й співають в три голоси,
Що дерева від туги всихали,
Що птиці на льоту помирали,
Що люди сльози втирали.

ВИТРЕБЕНЬКИ

А місяця з неба не хочеш?

З р о з м о в и

Умовляю себе,
Замовляю,
Мов дитину малу, забавляю.
Дарую собі дарунки:
Смішних косооких зайців,
Малинові кулі яблук,
Дзвінки брязкотельця маку.
— Ну, чого ти ще хочеш, маленька?

А вона накопилила губи,
А вона невдоволено пхенькає:
— Не хочу ламкого маку!
А кулі чому не літають?
Дістаньте місяця з неба!

ЛІРИЧНА ПРИТЧА

Козака несуть
І коня ведуть...

П і с н я

На чорному коні тебе
привезли —
Ой, леле!
Сонце кинуло золоті весла,
Хмарами дорогу стеле.
В губах твоїх ні кровиночки —
Як папірчик білий.
Я застигну на півхвилиночки —
Вбили!
Просто в серце тебе поцілила
Стріла-отрута.
Ой, не даром печальним
цвітом
Цвіла моя рута!
Пов'язу я чорну хустину,
Хліба й солі візьму з собою,
Та й піду я не в гостину —
За живою водою.
Ноги сходжу по коліна,
Руки вроблю по лікоть,
А добуду-таки хоч краплину
Живлющого ліку.
Ой, ще будеш пісні співати
Під квітччими вишнями!
Ой, ще будеш дівчат цілувати,
Лиш мене не помітиш за
іншими.

НЕМИЛА

З силуваної криниці води не пити.

П р и с л і в ' я

Як немила, то вже немила...
І молила тебе — не вмолила,
І просила тебе — не впросила,
Як бігла вслід за тобою,
Ламала в розпачі руки,
А з дзвіниці із голубої
Реготали із мене круки.
Навіть сонце чорним здалося,
Променисте, весняне сонце.
А тепер сивіє волосся,
Невгамоване серце сохне.
Біле личко сльозами вмила.
...Як немила, то вже немила.

Гордасевич Галина народилася у 1934 р. Працювала на шахтах Донбасу. Нині — слухачка Літературного Інституту. Автор книжки поезій "Веселки на тротуарах".

Анатоль ГАЛАН

ЧОМУ ГРИЦЬКО ВТІК ІЗ РАЙСЬКОЇ КРАЇНИ

1

Грицькові таборове життя вилазило боком. Упродовж неповних трьох місяців, він загубив п'ятнадцять кілограмів ваги. Правда, відбувши три комісії, схудлий, як тараня, Грицько одержав додаткове живлення: 200 грамів товщу і 4 яйця на місяць. Але все це він зліквідував за одним разом, облизнувся й зітхнув. Відновити вагу, очевидно, було тяжко. Тоді, пригадавши філософське твердження, що в боротьбі втеча іноді являється перемогою, Грицько спакував свого наплечника, потис руки приятелям і подався через мальовничі галявини і переліски в світ за очі...

Стежками, як веселе золоте теля, стрибало сонце. Стрункі дерева в коротеньких гілчастих спідничках з цікавістю дивились на долину, де неспокійні створіння-люди заповзято псували одне одному нерви.

По кількох годинах, Грицько спинився. Десь близько був уже інший світ — незнаний, привабливий і... небезпечний. Справді, це ж легко сказати "інший світ", а спробуй до нього дістатись! Утікачеві ввижались прикордонні вежі з прожекторами й скорострілами, колючі дроти зі струмом високої напруги, злючі, як скорпіони, службові собаки... О, Грицько все це добре знав!

Скаженно калатало Грицькове серце. Ось зараз гукнуть: стій! Кладне замок автомата, свисне куля і... прощайте навек прекрасні чотири свободи.

Грицькові цокотіли зуби, холодний піт рясно вкривав чоло.

— Господи! Врятуй, не дай на поталу...

Раптом Грицько усвідомив, що, власне, кордон уже позаду і він повзе рачки по чужій землі... Як же так? А де ж вартові з автоматами? Де страшні собаки?

Він став на весь ріст і озирнувся. Кроків за сто, між соснами бовваніли якісь химерні загати, але це не були колючі дроти, а лише... звичайні купі ожин.

Кілометр за кілометром ішов мандрівник по незнаній країні, бачив незвичайну чистоту, усмінені обличчя, квіти на кожному кроці. Він попросив напиться — йому запропонували на вибір: молока, або вина. Похвалив чудесні золоті печеті, що звисали з віт, і одразу мав їх досхочу... Ні, це казка повернулася з далекого дитинства.

Грицько так розхрабрився, що хотів уже зайти до крамниці й спитати, чому ота апетитна рожева, наче язик у цуценяти, шинка, яка (о, диво!) продається без карток...

Та раптом чиясь рука м'яко лягла йому на плече і дзвінкий голос весело вигукнув:

— Даю слово честі, що ви не тутешній, пане...

Грицько похолов. А проте прибрав байдужого вигляду й відповів запитанням:

— Чому ви так думаєте?

— Бо ніхто у нас не дивиться на вітрину таким ласим оком...

Заперечувати було б смішно.

— Ви поліціант? — спитав Грицько, хоч про це легко було б догадатися по уніформі.

— Так, я поліціант і мушу перевірити ваші документи. Покажіть їх, будь ласка...

Ноги Грицькові затремтіли, і він мало не сів на брук. Ось і кінець мріям про волю, про людські права й повний шлунок. Як то кажуть, з вогню та в полум'я. Грицько мовчав. Показувати не було чого.

— Прошу вас, пане, йти за мною...

Похнюпившись, проклинаючи дурну свою забаганку мандрувати, шукати чогось кращого від таборової опіки, почвалав Грицько за поліцаєм. Тюрма... О, Господи! Мало ще йому тої тюрми! Грицько уявляв темну брудну камеру і в ній, як оселедці в бочці, в'язні. Сісти нема де. Всі стоять, підпираючи одне одного спинами і грудьми. Повітря тяжке, смердюче, як та лайка, що безупинно, наче по конвеєру, спливає з уст арештованих і дозорців. Їжа — жахлива баланда, від якої непризвичаєні блюють, наче після олії, змішаної з милом. А ще ж допити... Напевне, знущання, бійка, брутальна вимога признатись у тому, чого ніколи не робив, визнати себе за диверсанта, за шкідника... Хто побажав Грицькові такого нещастя?!

Грицько з поліціантом наблизились до в'язниці. Розчинились і знову зачинились важкі ворота, кілька ввічливих запитань і у висліді — місяць позбавлення волі за нелегальний перехід кордону.

Грицько опинився в камері. Але що це? Камера світла, простора, з двома ліжками й чистою білизною. В кутку, на столику, шахи і доміно. Також гучномовець, часописи і журнали... Грицько ущипнув себе. Ні, він не спить. Тим часом якийсь добре зодягнений чоловік підвів голову від полувшки і тепло привітав:

— Дуже радий вам, колего! Тепер буде з ким грати в шахи. Лягайте відпочити...

— Де я? — запитав Грицько.

— Дивне питання. Розуміється, в тюрмі. Чи ви не тутешній?

Грицько пояснив, хто він і що він.

— А-а, то ви, пане, голодні? За півгодини принесуть вечерю, а покищо прошу вас, ось там, у шафі, знайдете легкий харч. Проте, я вам сам приготую...

Грицьків компаньон зіскочив з ліжка і заходився ставити на стіл їжу. Там була корбаса, густо промережана салом, розкішний сир із сльозою і на додаток біленький хліб.

— Це, мабуть, ваше, з дому? — запитав Грицько, облизуючись.

— Так, це мені принесла моя наречена, хоча й тюремний харч непоганий. Дізько їх не візьме, коли годуватимуть за державний кошті.

Знову Грицько подумав, що він снить. Та не встиг поїсти запропонованої йому їжі, як доглядач приніс вечерю. Вона пахтіла свіжим букетом кулінарії і була такою смачною, що Грицькові нерви не витримали; він пустив сльозу. Спав Грицько, як немовля, бачив рожеві, якісь позаєвропейські сні, а на ранок знову повно несподіванок. Купіль. Руханка. Сніданок. Робочі години. Обід. Мертва, відпочинкова година. Прогулянка. Вечеря. Радіо.

Ні, це сон. Але Грицько хілька разів щіпав себе, і щоразу боляче. Значить, йому не снилось. Грицько познайомився з багатьма в'язнями. Всі чимсь завинили проти громадського порядку, а проте, нікому з них не вибивали зубів, не ламали кісток і не вимагали признатись у замахові на голову держави. Не вільно було тільки виходити за межі тюремної, досить просторої садиби.

Грицько часто, по-дружньому, розмовляв із начальником. Його всі називали "дядя Жорж", грали з ним у шахи, в крокета, бажали доброго дня і доброї ночі... Начальник цікавився тюрмами інших країн.

— Можливо, — казав він Грицькові, — ви бачили щось краще, та наша держава невеличка і не має коштів, щоб удосконалювати цей заклад. Кількість тюрем у нас обмежено...

Швидко, як один день, промайнув блаженний місяць ув'язнення. Грицько не тільки повернув утрачені кілограми, але й набув ще з десяток понад норму. Та раптом одного ранку відчинилися двері камери і на порозі став начальник тюрми.

— Радійте! — сказав він Грицькові. — Сьогодні по обіді кінчається ваш термін і ви виходите на волю...

Грицько дивився на начальника, нічого не розуміючи.

— Що? — спитав він. — На яку волю?

— Хіба ж ви не в тюрмі? Вам уже пора повернутись туди, звідки прийшли, у вільний світ...

— Не треба мені світу, не хочу я волі! — зойкнув Грицько. — Чи мені тут зле? За яку кару ви мене звідси викидаєте?

Загубивши почуття власної гідності, Грицько почав тремтячим голосом благати начальника — потримати його в тюрмі ще хоч два тижні, хоч тиждень, обіцяв працювати більше від усіх... Та начальник не міг порушити правила.

— Я був би радий вам прислужитись, — казав він Грицькові, — але що вдієш, коли за нелегальний перехід кордону людина дістає місяць і ані дня більше. Наші закони тверді. Приготуйтесь, будь ласка, до виходу.

Точно в призначену годину один із дозорців попросив Грицька до елегантного авта, відвіз до кордону, тепло попрощався й побажав успіху на тому боці...

Знесилений прикрим почуттям, Грицько ступив кілька кроків і сів на пня. Ось він знову на тому самому місці, звідки ще так недавно доля-мачуха гнала його в райську країну. Думка гарячково працювала: що ж робити? Куди подітись тепер?

Раптом Грицько вдарив себе по лобі. Який же він дурень! Та ж нема нічого простішого, як знову перейти кордон і знову дістати місяць арешту.

Грицько зачекав, поки від'їхала автомашина з дозорцем, а тоді цілком спокійно попрямував у край, звідки його щойно випровадили.

2

На цей раз Грицько не відчував жадного страху. Він ішов, наче по своїй землі, спинявся, щоб покурити й побалакати з перехожими, підморгував дівчатам. Е, тепер він знає, що може коштувати мандрівка за кордон. Будь ласка! Більше б тільки потримали під опікою якогось милого "дяді Жоржа" дали б змогу як слід відпочити після життєвих прикростей... А може, пощастить, відбувши кару, заангажуватись на якусь, хай навіть тяжку роботу, одержувати зарібок поноцінними грішми, купувати за них усі ті розкішні речі, що дражнять Грицькове око...

Щоб якнайскорше потрапити до тюрми, Грицько поводив себе задиркувато. Він звертався до поліціантів, розпитував їх про напрям дороги, або про адреси місцевих готелів, скаржився обивателям, що не може знайти праці й тому змушений блукати по краю. Він сподівався, що його затримують, попросять показати документи і... Але дивна річ: ніхто не запідозрював у ньому порушника кордону, не звертав уваги. Грицько відчув, що він голодний, крім того, треба було заздалегідь подбати про нічліг. "Гаразд! — подумав наш мандрівник, — не хоче брати, то я сам піду до вас. Може ж, не вкусите"...

І попрямував у двері, над якими вилискувала вивіска: "Поліційна управа".

— Що ви хочете? — запитали у Грицька. — Чи вас хтось скривдив?

— Я перейшов нелегально кордон, — відповів Грицько, пильно дивлячись в очі службовця поліції.

— Ну, то що?

— Як що? Вам цього не досить?

— Бачите, — сказав, посміхаючись, поліціант. — коли б ви перейшли кордон з лихим наміром, ви б до нас не явились. Отож, погуляли трохи і можете вертатись назад.

— Назад? — зойкнув Грицько. — Але ж за вашими законами ви повинні замкнути мене на місяць до арешту.

— Звідки ви знаєте наші закони? — знову посміхнувся поліціант. — Ми замикаємо тільки підозрілих, а так — нема чого витрачати державний хліб.

У розмову втрутився якийсь, щойно прибулий, поліціант. Він запропонував свою послугу: відвезти Грицька автом до кордону і показати, де безпечніше його перейти...

Грицько зважив, що добром, власне, просьбою тут нічого не досягнеш. Треба було діяти рішуче.

— То вам шкода для мене тюрми? — крикнув він, удаючи найбільше роздратування. — Ось же вам, ось!

І об долівку блискавично брязнув чорнильний прилад, карафка і порцелянова ваза з квіткою.

— Він хворий! — стурбувалися поліціанти. — Негайно викликати каретку швидкої допомоги!

За десять хвилин замкнена карета ураганом мчала вулицями, везучи Грицька, а два дужих санітари тримали його попід руки.

Грицько опинився в дивовижній кімнаті: все в ній, починаючи від стільців і гінчаючи банячком для води, було наглухо пригвинчене до підлоги. Стіни, двері і навіть підвіконня оббиті грубим корком. За шибамі з грубої слюди видніли грати.

"Вони мають мене за божевільного! — подумав Грицько. — Оце влип"...

Він пригадав страшні описи побуту в божевільнях: утихомирювальну сорочку, биття, примусові холодні купелі... Тут його без сумніву доконають, якщо не вдасться втекти...

Раптом хтось постукав у двері і не відчиняючи запитав:

— Хочете їсти?

— У хворого питаєте! — озвався Грицько. — Розуміється, хочу.

За кілька хвилин сестра-жалібниця, в супроводі тих же здоровенних санітарів, принесла їжу. Всі підозріло дивилися на Грицька, але він, хоч і потерпав, удавав спокійну людину і їв за двох. Зачекавши, доки новий пацієнт удоволив свій апетит, відвідувачі забрали посуд і замкнули двері.

Через три дні, переконавшись, що Грицько не буйний, перевели його до звичайної кімнати і дали повну волю. Він міг скрізь ходити, відвідувати читальню, кіно, грати в різні спортові гри з безпечними хворими.

Якось перед обідом до Грицька завітав поважний лікар. Він аж надто ввічливо попросив дозволу сісти і почав іспит:

— Скажіть, який тепер рік? Місяць? День?

Грицько відповів.

— А де ви народились? Хто був ваш тато? Як його називали?

— Нащо це вам? — насторожився Грицько.

— Взагалі. Цікаво знати...

— Е, ні, добродію! — похитав головою Грицько. — Чи я знаю, яке серце б'ється під вашим білим халатом. Викажете, а мене й заляпають. Відповідати я вам більше не буду.

Лікар вирішив, що в Грицька манія переслідування і йому надовго дали спокій. Знештою наче мандрівник улаштувався ще краще, ніж у тюрмі. Він мав гарно укомплектовану кімнату, ситий і смачний харч, дбайливу обслугу. Він студіював перервану війною науку і зробив неабиякий поступ. А на додаток Грицькові всміхалося особисте щастя, бо ота гарненька блондинка, що виконувала обов'язки сестри-жалібниці, надто вже ніжно міряла йому температуру і частіше, ніж треба, забігала до його кімнати.

Грицько з цікавістю приглядався до людей, що потрапили в божевільню. Тут було два Наполеони, два Гітлери і навіть один Шекспір... А той он опецьок з густими, як щітка, вусами і товстим черевом вважав себе за друге сонце і завжди просив не підходити близько, бо може спалити...

Цікавилися і Грицьком. Майже щодня заходив до нього лікар, розмовляв на різні теми, випробовував, перевіряв пам'ять. Грицькові й на думці не було симулювати, і що далі, то більше лікар дивувався: з ким, власне, він має справу? З хворим? Та ж не кожна здорова людина так логічно мислить, має таку широку орієнтацію...

Нарешті лікар рішуче сказав шефові божевільні:

— Я не знаю, хто здоровший, я чи той, що мешкає в кімнаті число 4. Я переконаний, що це цілком нормальна, розумна і до того ж освічена людина.

Грицька пропустили ще через спеціальну комісію, а невдовзі після цього завітав сам шеф і усміхаючись попросив вибачення:

— Сталася прикра помилка. Вас запідозрили в божевільні і ви були аж два місяці під доглядом. Тепер сумнівів нема. Ви здорова людина і ми вас сьогодні ж випустимо на волю.

— Знов на волю? — крикнув Грицько. — Паче професоре, не проганяйте мене звідси, залиште тут!

— У божевільні?

— А мені байдуже, як ви називаєте свою установу. Мені тут добре, тут я почуваю себе людиною. Не проганяйте!

— Не можу я цього зробити, мій пане. З якої печі здоровий суб'єкт лишиться серед хворих? Я вже сповістив поліцію, на вимогу якої вас сюди забрали, і по вас незабаром має приїхати авто, щоб одвезти, куди вам належить. Приготуйтеся, будь ласка.

Знову Грицька посадовили на м'які сидження, і знову він опинився поза межами райської держави.

Але цього разу Грицько довго не думав. Він має вперту вдачу і не повернеться назад, доки його не одведуть силою, під конвоем. Треба тільки взяти інший напрямок, забратись далі від тих місцевостей, де він вже був.

І певний свого успіху, Грицько втретє переступив кордон омріяної країни.

3

Ще сонце не докотилось до середини неба, коли Грицько прибув у незнайоме велике місто. Вулиці захрясли людьми. Трамваї, автобуси, автомашини безперервно дзвонячи і тутуюючи, бігли в різних напрямках. Відчувалася загальна заклопотаність, всіма і всім керував рух.

Наш мандрівник одразу взявся здійснювати свій задум, який мав на більш-менш довгий час закріпити його перебування в райській державі. Спинившись на розі безлюдного провулка, він підсмикав до коліна одну ногувицю, почепив на живіт наплечника, увіткнув у волосся кілька квіток і підійшовши в такому вигляді до постового поліціанта, показав йому язика...

— Іди, іди собі! — гукнув поліціант. — Не заважай керувати рухом, а то буде біда.

Грицько не спішився. Він підстрибнув на місці, зробив страшне обличчя і заіржав...

Тоді поліціант ступнув крок наперед і, не говорячи й слова, оперішив Грицька гумовою палицею по тій частині, звідки у всіх людей ростуть ноги... Розуміється, нашому героєві нічого більше не залишалось, як дременути від нервового поліціанта.

Але ця невдала спроба не відібрала Грицькові охоти до дальших. Він удавав, що хоче кинутись під машину, скакав по пішомуду на одній нозі, навіть нявчав по-котячому... Даремно! Дехто дивився на нього із співчуттям, дехто з острахом, але жодна душа не мала наміру його затримати. Зрештою Грицько відчував, що свої експерименти робить неспішно і непереконаливо, що він просто нездібний вдавати з себе хвору людину.

Було вже добре пополудні. Грицько втомився і сам собі остогид. Виходить, не так легко дістатись до будинку божевільних...

Повний невеселих думок, наш мандрівник сів на лаві в парку. Він упорядкував своє вбрання, почистився, розчесав збитого на ковтун чуба і глянув у дзеркальце. Гм... І хлопець, як хлопець, а от нема талану.

Що ж робити? Хіба знову до поліції — трошити карафки? Ні, це було б повторенням, а повторення майже ніколи вдалим не буває. Грицька просто могли оддубасити, як бешкетника, і викинути за двері.

Він хотів уже залишити парк і податись далі від цього негостинного міста, аж раптом біля нього сіла якась старша жінка. В руках у неї був кошик, звідки визирали булочки, шинка, шоколяда та інші смачні речі. Грицько заздро глянув на кошика і відчув, як слина напсвнила рота.

— Візьміть! — ласкаво запропонувала жінка. — Я бачу, ви ще не обідали...

Грицько подякував і з насолодою вкусив міцними зубами пухку булочку.

— Та ви не соромтесь, — запропонувала старенька, — це все ваше, розумієте? Добре, що я на вас натрапила...

Грицько нічого не розумів, але вдячно дивився на жінку і їв, аж за вухами ляшало.

— Бачите, — пояснювала бабуса, — я з товариства опіки над бездомними. Наш обов'язок — допомагати всім, хто цієї допомоги потребує. А вас, певне, спіткала недоля...

Розчулений Грицько одверто, наче матері, розповів добрій жінці про свої поневіряння, про голод і безпритульність, про безправний стан.

— Нічого, нічого, — заспокоювала бабуса. — Якось обійдетесь, я допоможу вам, у мене всюди є знайомі...

І по павзі додала:

— Я дуже симпатизую вашій нації. Гарна нація, злібна, нема що казати!

Добре поївши, наш мандрівник, на запрошення бабусі, пішов разом з нею до установи. Не несподівана благодійниця мала полагодити Грицькову справу. Раптом вона вирішила:

— Знаєте, що? Ви, певне, зморені, отож зачекаєте на мене в християнському притулку, де тимчасово зможете приміститись. Це — кілька кроків звідси, я вас одведу і поручуся за вас.

Грицько опинився в гарному будинку на зразок готеля. Там його записали в облікову книгу, дали чистеньку кімнату, запропонували взяти з дороги купіль.

Наш мандрівник радо на це погодився, бо вправляючи сьогодні на вулиці, таки добре забруднився.

Лежачи в ванні, Грицько віддавався рожевим мріям. Сам Бог послав йому ту бабусю. Через неї він злегалізує своє становище, дістане якусь роботу, матиме справжні людські умови. Тепер уже його не викинуть за межі цієї країни, і він ніколи не повернеться до таборового животіння, де радіовисильня, в імені директора, не менше двадцяти разів на день обіцяє покарати за недодержання тих, чи інших діпівських приписів...

Свіжий, перевдягнений в чисту білизну й нове убрання, Грицько сидів на веранді християнського притулку й очікував на свою благодійницю. Ось нарешті й вона. Ще здалека старенька посміхалась і кивала головою на знак доброї вістки.

— Чудово! — інформувала бабуса, потискаючи Грицькові руку. — Знаєте, таки справді чудово все для вас складається. Уявіть собі, я особисто розмовляла з вашим представництвом. Там занотували ваше прізвище і дали мені слово честі не пізніше двох-трьох днів зовсім безкоштовно відправити вас додому...

Грицько закам'янів. Він дивився на свою благодійницю як на вмістилище страшної потвори.

Нічого не сказавши, наш мандрівник підвівся і вийшов у коридор. Бабуса чула спочатку повільні, наче замріяні, кроки. Раптом кроки прискорились, зробилися дзвінкіші і врешті задріботили вниз, по східцях із такою швидкістю, що стало лячно за цілість людських ніг...

"Це він, очевидно, з радості, — думала старенька, — натерпівся бідолаха хоче приховати своє зворушення"...

— — — — —

А Грицько прийшов до пам'яті тільки за містом і тільки тоді згадав, що забув у християнському притулку свого наплечника.

Однак, він відчув дивну рівновагу, коли сів спочити на пеньку, в тій улоговині, звідки сьогодні вранці жадібними очима дивився на райську державу.

Тихо шарудів синіми крилами вечір. Корони з навішеними різноголосими дзвониками брели альпійських пасовиськ. Флегматичні "бавори" стояли біля своїх будинків, байдуже дивились на перехожих і попихували велетенськими люльками. Угорі, як знак запитання, висів ще молодий і недосвідчений місяць...

За кілька годин перед очима Грицька запалахотіли вогні табору. Повіяло знайомими приватно-кухонними пахощами, десь вихопилась пісня.

Грицько йшов між бараками й думав: "Не можна одриватись від гурту. Що людям, те й мені!"

ГІГАНТ

ІЗ СИРАКУЗ

Закон Архімеда... З року в рік вививчають його мільйони школярів у всьому світі. А втім, життя і творчість геніального вченого залишаються для багатьох маловідомими. Хто він, Архімед? Чим він ще уславився, та яка його доля?

В 75 р. до н. е. Ціцерон, об'їжджаючи підвладний Риму острів Сіцилію, відвідав місто Сіракузи. Вправившись зі своїми службовими обов'язками, Ціцерон зажадав, щоб йому показали могилу Архімеда. Прохання, напевно, збентежило старійшин міста. Хто знає, навіщо потрібна високопоставленому римському чиновнику могила вченого, який був запеклим ворогом римлян, організував оборону від римських армій і загинув від меча римського легіонера 137 років тому? Чи не краще сказати, що нічого не знають про могилу? А може, воно й справді так було.

Та Ціцерон наполіг на своєму. Розпочалися пошуки могили, в яких взяв участь і Ціцерон. Пізніше він із гордістю писав, що розшукав занедбану могилу вченого і наказав відремонтувати її.

Час заборочив сліди тих давніх подій, перемолов на попіл мармурові пам'ятники. Лише слава Архімеда вистояла перед його руйнівною ходою. Нас і тепер вражає сила генія Архімеда. Більше того, лише з висоти досягнень сучасної науки, насамперед математики, вдалося повною мірою оцінити здобутки цього гіганта із Сіракуз.

До нас дійшло (повністю або в уривках) багато праць Архімеда. Але майже не збереглися достовірні факти про його життя. Біографія Архімеда, написана якимось Гераклідом (її читали в VI ст. н. е.), тепер утрачена. Істину про його життя вчені намага-

ються встановити на основі аналізу його праць та побічних джерел. Архімед вражав сучасників могутністю і різносторонністю свого таланту, вже за життя про нього ходили легенди. Тому дослідникам нового часу довелося провести велику роботу, щоб в широких розповідях і мимобіжних згадках древніх істориків та письменників відокремити істинні факти його біографії від домислу.

Архімед народився в 287 р. до н. е. в елліністичній державі-місті Сіракузи на о. Сіцилія. Його батько — Фідій був астрономом, і, за традицією того часу, син мав успадкувати цю професію. Фідій дав юнакові першу математичну освіту, посвятивши його в важливіші розділи математики і астрономії. Для дальшої освіти, напевно, не вистачало грошей. Але родич Фідія Гієрон, який служив воєначальником в армії грецького царя Пірра, повернувся в Сіракузи на чолі відданого йому війська і, захопивши владу, став царем. Так Архімед став родичем сиракузького царя і зміг продовжити освіту.

На III ст. до н. е. припадають видатні наукові досягнення вчених стародавньої Греції. Зокрема в галузі математики саме в цей час створювались класичні зразки математичної творчості, такі шедеври, як "Початки" Евкліда і "Про конічні перерізи" Аполлонія Пергського.

Для батьківщини Архімеда це були неспокійні роки: Сіракузи

жили під постійною загрозою Рима, Картагени і греків, які намагались оволодіти родючими землями Сіцилії. В результаті першої Пунічної війни (264-241 рр. до н. е.) вся Сіцилія, за винятком Сіракуз, стала римською "провінцією". Скориставшись із мирного періоду царювання Гієрона, Архімед десь після 241 р. зробив подорож в єгипетську Олександрію. Там працювали видатні вчені, а в бібліотеці були зібрані кращі праці з усіх галузей знань.

В Олександрії Архімед нав'язав наукові контакти з визначними вченими того часу: астрономом і математиком Кононом Самоським, Ератосфеном Кіренським та іншими, з якими обмінявся науковими працями після повернення на батьківщину. Тому більшість його праць написана в формі наукових листів.

Роки перебування в Олександрії були для Архімеда часом інтенсивного вивчення математики, астрономії і особливо геометрії та механіки. Переказують, що в Єгипті він керував також спорудженням гребель і дамб. Тут же, в Олександрії, відкривши гвинтову лінію, він винайшов водопідіймальний механізм — "Архімедів гвинт". Він і тепер служить на виробництвах, де потрібно переміщувати на невеликі віддалі сипучі і тістоподібні речовини.

Гієрон використав нестійкий мир для підготовки Сіракуз до оборони ремонту і реконструкції старих та спорудження нових укріплень, поповнення боєприпасів, будівництва машин. А оскільки слава Архімеда як ученого та інженера сягала Сіракуз, то Гієрон закликав його, повернутись на батьківщину.

У Сіракузах Архімед понад 25 років віддав науковій та інженерно-винахідницькій роботі. Він був, так би мовити, головним інженером-теоретиком і виконавцем широких оборонних робіт Гієрона. На цей час припадають найвидатніші відкриття вченого. Про них пише він олександрійським ученим. Щоб не позбавити колег приємностей самим зробити відкриття, Архімед часто спочатку не давав доведень своїх теорем. А може, в такий спосіб він хотів трохи покарати,

над олександрійськими мудрецами. Адже траплялося, що Архімед посилав і неправильні твердження, щоб олександрійці попались на гачок, "знайшовши" доведення того, чого не можна довести. Ератосфену, наприклад, Архімед послав задачу "Про біків сонця", розв'язати яку було не під силу фізично. В ній потрібно було знайти кількість білих, чорних, рудих, пістрявих корів та біків. Щоб записати всі вісім чисел, які задовольняють умову задачі, потрібно 660 сторінок, якщо на кожній з них писати по 2500 цифр. Ось що, вважав Архімед, мусить уміти учений, про якого можна сказати: "що в цій мудрості ти все до кінця перевершив". Закономірно, що в своїх посланнях Архімед ні словом не обмовився про інженерні винаходи. Ця сторона його діяльності була військовою таємницею.

В 215 році Герон помер. А невдовзі по цьому, вважаючи, що успіхи Ганнібала вже забезпечили перемогу Картагени над Римом, Сиракузи виступили проти Рима. Щоб приборкати бунтівну державу, в Сіцилію були направлені дві римські армії під командуванням Марцелла і Аппія Клавдія. Нещадно розправившись із населенням сіцилійських міст Енни і Леонтини, армії Аппія Клавдія з суші, а Марцелла з моря обложили Сиракузи.

Знаючи про брак єдності серед верхівки Сиракуз і наявність проримської партії, Марцелл уважав, що після п'ятиденної підготовки римська армія штурмом оволодіє містом. Але сподівання ці не виправдались. Денний і нічний штурми Сиракуз були відбиті з великими втратами для римлян. Сам Марцелл ледве не загинув. Великих втрат завдавали римлянам машини, виготовлені за проектом і під керівництвом Архімеда. На той час не була небачена зброя. Вона наводила жах на завойовників, зрештаючи їх градом каміння, списами, стрілами, руйнуючи кораблі, осадні і штурмові машини, піднімаючи в повітря воїнів. Переказували, що з допомогою системи дзеркал Архімед навіть спалював на віддалі римські кораблі. Вчені, правда, довели, що

цього він не міг зробити. Все ж на пам'ятнику в Сиракузах вдячні нащадки зобразили вченого-патріота саме біля такої легендарної зброї.

Лише після тривалої облоги, восени 212 р. до н. е., коли сиракузяни загинули з нагоди свята на честь богині Артеміди, римляни, скориставшись зрадою серед обложених, вдерлися в місто. Взяття римлянами міст, як правило, супроводжувалося страшною жорстокістю: масовими вбивствами мирного населення, насильствами, знищенням матеріальних цінностей. Така ж гірка доля спіткала й Сиракузи. Однією з жертв цієї жорстокості став і Архімед.

Існує кілька версій про загибель Архімеда. Переказують, що, заглибившись у доведення теореми, вчений не помітив, що римляни вступили в місто. Солдату, який заніс над ним меча, лише встиг крикнути: "Не чіпай моїх креслень!" (За іншим переказом — "Розбий голову, але не чіпай моїх креслень!"). Пишуть також, що він просив солдата дати йому час закінчити доведення. Так писали історики римської орієнтації, намагаючись зобразити Архімеда далеким від життя. Та напевно, щоб учений залишався байдужим до того, що робиться в місті, обороні якого він віддав свій геній вченого і інженера.

У діяльності Архімеда тісно поєднані розв'язання конкретних технічних задач із глибокими теоретичними дослідженнями, які приводили до відкриття нових важливих залежностей, створення нових методів розв'язання поставлених проблем.

Як інженер Архімед розв'язував задачі будівельної механіки, які вимагали точного розрахунку ваги важких підвішених тіл, рівноваги важких балок і плит, що спираються на одну або кілька опор. Для кораблебудування він знайшов умови рівноваги плаваючих тіл, розв'язав задачу спуску корабля на воду та витягання його з води.

Люди з давніх-давен використовували важіль, колесо, блок та інші прості механічні пристрої. Але, не знайшовши законів дії цих механізмів, приписували їм чарівні властивості. Архімед не розділяв таких по-

глядів на різні явища природи, властивості чисел чи геометричних фігур. Він розумів, що все пояснюється певними причинами та законами і питання полягає лише в тому, щоб їх знайти. Такими були технічні передумови і методологічна позиція вченого, яка допомогла йому здійснити геніальні відкриття.

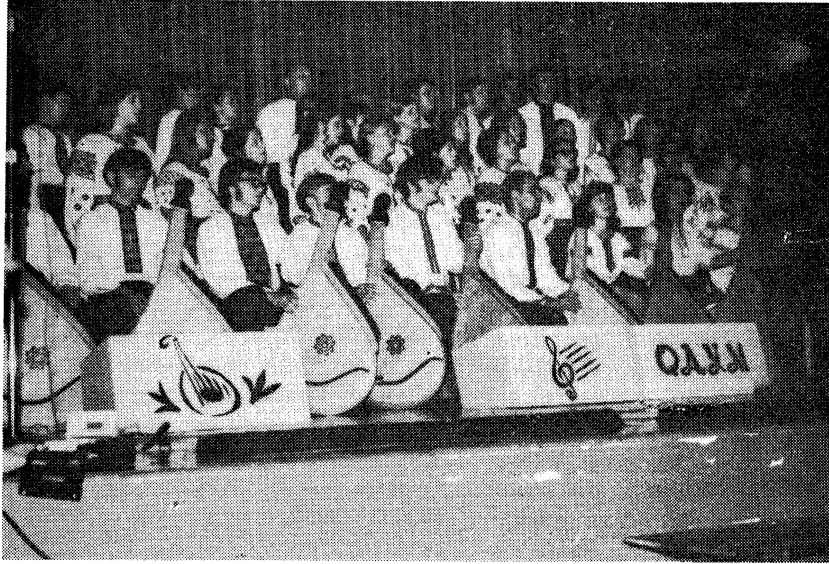
Одним із визначних відкриттів Архімеда є закон обернено пропорційної залежності між вагою і плечами важеля. Кажуть, знайшовши цей закон, Архімед переможно вигукнув: "Дайте мені точку опори, і я зрушу землю!" Щоправда, вчені сумніваються в істинності цих слів: Архімед був добрим математиком і знав, якої довжини потрібен був би важіль і на яку віддалі слід перемістити один його кінець, щоб другим зрушити Землю хоча б на сантиметр.

Закон Архімеда, що тіло, занурене в рідину, втрачає в своїй вазі стільки, скільки важить витіснена ним рідина, лежить в основі всієї сучасної гідро- і аеростатики.

Неоцінним науковим скарбом назавжди залишається математичні відкриття Архімеда. Вони послужили джерелом революційних зрушень у навці. Найбільше уваги Архімед припідбив обчислення довжини відрізків кривих ліній, площ криволінійних фігур, поверхонь і об'ємів тіл. Особливо прислужилася математиці майбутнього розробка Архімедом провідних ідей і нових методів розв'язування задач. Так для обчислення поверхонь і об'ємів криволінійних фігур Архімед розвинув і поглибив метод вичерпування Евдокса Кнідського. До відкриття інтегрального і диференціального числення це був єдиний науково обґрунтований метод дослідження граничних процесів. Архімед уперше точно виразив довжину кола, площу круга і його частин через радіус. Його метод обчислення довжини кола з допомогою вписаних і описаних многокутників був провідним до відкриття диференціального і інтегрального числення, тобто майже 2000 років. А в шкільних підручниках математики ним користуються і тепер.

(Закінчення на стор. 18)

З ОДУМІВСЬКОГО ЖИТТЯ І ПРАЦІ

Ансамбль бандуристів філії ОДУМ-у в Чикаго.
Диригент Анатолій Луппо.

КОНЦЕРТ ОДУМ-у В ЧІКАГО

Для української пісні немає кордонів, заборон, паспортів, непрохідних гір, глибоких океанів. Вона бистрокрилою чайкою залітає в найдальші куточки світу, несе вістку про шепіт українських верб, про тихий сум затишних придніпровських левад, темних лісів то високих могил, що бачили ще оті славні часи і події осяяні славою українських бунчуків та блиском гайдамацьких шаблук.

Українська пісня — це меч в наших руках, яким ми поборюємо московську облуду в Україні та стримуємо тут і там процес асиміляції, несучи в світ свою правду, свою культуру, своє містецтво.

Колись перед походами на ворогів Сірко, Хмельницький, Дорошенко, Сагайдачний та інші борці-проводирі розсилали по Україні під виглядом сліпих старців бандуристів запорізьких братчиків і ті ходили по селах і співали людям стародавні піснюдими та нишком сповіщали їх про те, що час ножи святити, що незабаром з Холодного Яру залунає закличне "пугу-пугу". Наші бандуристи, співаки і танцюристи — це ті самі козаки з лугу. Їхня місія — не дати "спати ходячому", кидати святе зерно в сирітську українську ниву, гуртувати всіх, хто почуває себе українцем, витримати до останнього. Які були перші Крути — ми знаємо. Які будуть другі — побачимо. Але хай буде з нами надія, бо вже криваві кремлівські зірки перепалюються на попіл й Україні вже час позбутися опіки різних старших і менших братів з півночі чи заходу, і стати господарем на своїй землі.

5 червня 1971 року в Чикаго, США відбувся успішний концерт ОДУМ-у в школі Шопена. Концерт відкрив голова філії Віктор Войтихів словами: "Цього року всі українці тут і там, в Україні, відзначають соті роковини з дня народження Лесі Українки. Цей концерт музики, пісні, танцю й слова ОДУМ присвячує Лесі Українці, яка проживши сорок два роки, тридцять три з них присвятила літературній діяльності. Характерною рисою творчості Лесі Українки є сильний і бадьорий

Дівочий хор ОДУМ-у в Чикаго — 1971 р.

тон, жива, певна віра в кращу долю свого народу”.

Лесі Українці — цій непере-січній постаті, борцеві проти різних загарбників, багато місця присвятив конференсьє концерту Дмитро Грушецький, який між точками виступу читав уривки з її творів, та творів інших про неї.

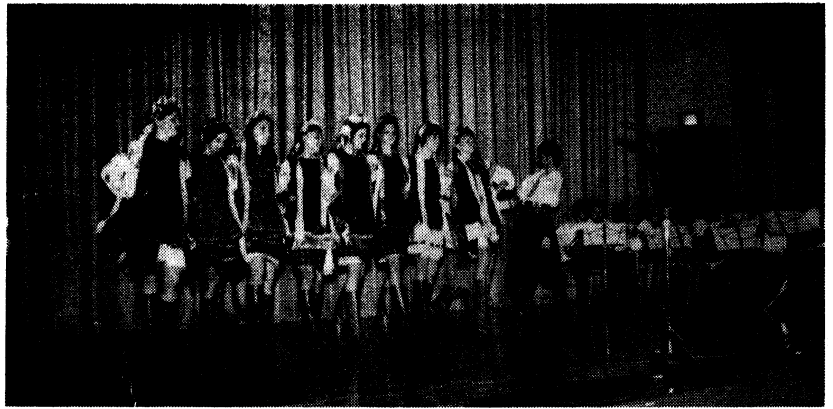
В концерті філії Чикаго виступали всі мистецькі групи. Струнний оркестр виконав “Марш” Г. Шмідта, “В’язанку українських мелодій” та “Шукачі перлів” Ж. Бізе.

Вокальна сімка дівчат — сестри Оля і Ліда Косогор, Оксана і Наталка Скиба, Ліда і Світлана Тарасенко та Ліда Хованська в супроводі струнного ансамблю про-співали чотири пісні — “Лірична вечірня” — муз. В. Таловирі, сл. М. Зірки, “Зозуленька” — муз. В. Лобка, сл. О. Новицького, “Ми дівчата з Києва” — муз. О. Левицького, сл. А. Пашка та “Зачарована Десна” — муз. І. Шамо, сл. Д. Луценка.

Жіночий хор виконав українську народню пісню “Ой у полі дві тополі”, а спільно з ансамблем бандуристів — “Ой вишенько-черешенько” та “Ой чий то кінь стоїть” Популярну пісню наших визначних мистців, почесних членів ОДУМ-у, виконав хор і ансамбль бандуристів ОДУМ-у — “Карпатські січовики” — музика Григорія Китастого, сл. Яра Славутича, а також “Люблю Полісся” — муз. П. Процька, сл. І. Баг-лая та “Рідні простори” — муз. М. Дремлюги, сл. Д. Луценка.

У другій частині концерту успішно виступили найменші виконавці, одумівці Катя і Маруся Луппо (першій 9 років, а другій 5), які в супроводі струнного ансамблю проспівали пісню Д. Кабалецького “На добраніч”.

Танцювальна група ОДУМ-у, що складається з восьми дівчат і чотирьох хлопців (Люся Юрків, Євгенія Петренко, Ліда і Світлана Тарасенко, Люба Романишин, Ольга Урденко, Христина Весела, Стефка Баюрчак, Віктор Феділов, Юрій Діліндорф, Петро Осійчук та Іван Іващенко (під керівництвом Івана Іващенко) виконала танець “Дам лиха закаблукам” та “Топак”. Танці завжди захоплюють нашу публіку, яка бурхливими оплесками супроводила їх.

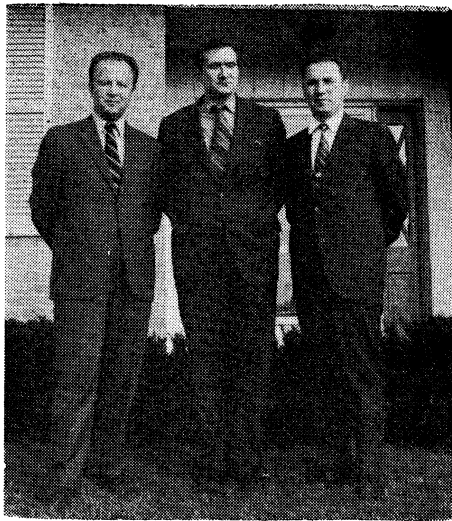
Танцювальна група та струнний ансамбль філії ОДУМ-у в Чикаго. Керівник танцювальної групи — Іван Іващенко.

Вокальна група та струнний ансамбль ОДУМ-у в Чикаго

Рій доросту Юного ОДУМ-у в Чикаго з матеріями та вихователькою Світляною Тарасенко.

Активні працівники ОДУМ-у
Зліва направо: Анатолій Лисий — голова ТОП-у в Міннеаполісі, Юрій Криволап — голова ЦК ОДУМ-у і Олексій Коновал — реф. преси і інформації ОДУМ-у та редактор одумівської сторінки при "Українських вістях".

Танцювальній групі акомпонував струнний ансамбль. Стрункою оркестрою, хорами, співочим ансамблем та бандуристами керував Анатолій Луппо, художній керівник і диригент концерту. З вдячністю за працю з мистецькими групами ОДУМ-у — батьки та філія ОДУМ-у під час концерту піднесли квіти Анатолієві Луппо та Іванові Іващенко.

Після концерту в домі ОДУМ-у відбулося прийняття - перекуська для всіх учасників концерту.

(Закінчення із стор. 15)

Архімед знайшов, що поверхня кулі в чотири рази більша площі великого круга цієї кулі, що об'єми циліндра і вписаних в нього кулі і круглого конуса відносяться, як 3:2:1. Комбінацію цих геометричних тіл Архімед заповів викарбувати замість епітафії на його могильному камені. По ній Ціцерон і знайшов могилу вченого.

Торкаючись багатьох проблем фізики і математики, Архімед осяяв нові горизонти науки, провіщав потреби далекого майбутнього. Тому час ніби й не віддає великого сіракузянина від сьогодення.

А. Конфорович
"Знання та Праця"
ч. 9, 1970

ДОСЯГНЕННЯ ОДУМІВКИ

Завжди приємно відмічати досягнення молодих. Та особливо приємно писати про успіхи саме нашої молоді — української, одумівської. Часто одна молода людина є гідним зразком, який варто наслідувати всім іншим.

Зразком і прикладом для одумівців може бути саме голова ОДУМ-у Канади панна Марія Бойко.

Недавно Марія успішно закінчила Торонтоський університет (4-річний курс географії). На градуаційних врочистостях їй випала честь говорити від імени всіх українців-випускників.

Не задовольняючись досягненням рівнем знання, Марія Бойко продовжує студії для здобуття магістерського звання і готується до дальшої наукової діяльності. Її добрі успіхи у науці належно оцінені університетом — Марію послали на науковий з'їзд вчених в Едмонтоні.

Працюючи в галузі дослідження геології онтарійських озер (студії проводить група вчених Онтарійського Музею), Марія кілька тижнів тому зробила незвичайну знахідку. В намулі, здобутому з дна озера Кровфорд Лейк їй пощастило знайти пір'я невідомого птаха, вік якої обчислюють на 500 років! Це перша подібна знахідка цього роду, яка доповнить знання фахівців Онтарійського Музею про рослинний і тваринний світ Онтарію, починаючи від періоду віддаленого від нас на 10 000 років.

Торонтоńska газета Глоуб енд Мейл присвятила велику статтю цій цікавій знахідці і нашому молодому вченому — Марії Бойко.

Не зважаючи на наукову працю, Марія приймає активну участь в одумівському житті. Тепер вона є бунчужною на двотижневих виховно-відпочинкових таборах ОДУМ-у на оселі "Київ" в Америці.

Хочеться щиро привітати Марію з її досягненням і побажати їй дальших успіхів в її праці на науковому полі і в праці для добра всієї одумівської громади.

Ч и т а й т е! Передплатуйте!
П о ш и р ю й т е!
"М О Л О Д У У К Р А І Н У"

Марія Бойко

РІЧНІ ЗБОРИ ТОП-у В МОНТРЕАЛІ

У четвер 3. 6. 1971 р. відбулися річні збори Товариства Одумівських Приятелів. Ці збори відкрив голова О. Канарейський, а молитву прочитав о. Григорій Філь. Зборами керувала президія: О. Ромас — голова, п-ні Ірена Ковалів — секретар та о. Григорій.

Відкриваючи збори О. Канарейський тепло і щиро привітав Олександра Ромаса з успішним закінченням Мек-Гілл Університету і всі присутні оплесками вітали щирого працівника серед молоді ОДУМ-у.

О. Канарейський у своєму звіті показав велику працю ТОП-у для молоді ОДУМ-у: організаційну, виховавчу, культ-освітню і фінансову. Сам факт прибутку 5.000 дол. свідчить за солідну працю ТОП-у. Звіти склали: скарбник М. Жовтоніжко і від Контрольної Комісії Віра Вусата, яка запропонувала висловити довір'я Управі та вважати працю її дуже доброю. Над звітами відбулася дискусія, в якій виступили: А. Степовий, Віра Вусата, Віктор Цвітков, Олександр Мельник, В. Сойко і о. Григорій.

Після ухвали над звітами вибрано нову управу в такому складі: О. Канарейський — голова, члени управи: І. Передерій, Н. С. Грицина, О. Ромас, Тамара С. Бова, Віра Вусата. Виховна Рада: А. Степовий, І. Козачок, Ф. Цехмістро, Євгенія Шкурат і о. Григо-

рій Філь. Контрольна Комісія: В. Сойко, І. Гарбуз і М. Мосьпан.

Новій управі ТОП-у і Виховній Раді бажаємо нових успіхів у праці для нашої одумівської молоді.

А. С.

ПОЛТАВСЬКИЙ ВЕЧІР

У нас на очах народилася хороша традиція...

Здається ще так недавно ця імпреза була чимось новим, малознайомим, а тепер голова комітету для влаштування вечора п. І. Данильченко вітає численних присутніх вже на сьомому з черги традиційному Полтавському Вечорі.

Про незвичайну популярність вечора свідчить те, що цього разу величезна зала на вул. Крісті заповнюється веселим товариством ще задовго перед офіційним початком імпрези.

На цьогорічному Полтавському Вечорі, присвяченому 5-літтю створення одумівського ансамблю бандуристів ім. Г. Хоткевича, можна зустріти наших земляків не тільки з Торонто, а й Гамільтону, Лондону, Гвелфу, Грімсбі, Ошави й інших міст. Майже всі пані у вишитих суконках чи блузках. У всіх присутніх чудовий настрій, адже цей вечір дає їм нагоду почути добрий концерт, потанцювати досхочу, посмакувати голубців, вареників чи пиріжків (не забуваючи й про напої!), а, найголовніше, зустріти в приємному товаристві своїх друзів та знайомих.

Голова комітету для влаштування вечора знайомить присутніх з почесними гостями — діячами мистецтва, літератури, преси та радіо, а далі передає ведення мистецької частини в руки одумівців.

Концертну частину програми розпочинає хор "Молода Україна" під керівництвом пані В. Родак піснею "Тихо над річкою", а далі одумівська капеля бандуристів виконує "Музикальну точку" Пшеничного.

Ще хвилина, і присутні в залі щирими оплесками зустрічають свого улюбленця — керівника капелі бандуристів ім. Т. Г. Шевченка — маестро Григорія Китастого. Григорій Трохимович ви-

конує "Думу про Сагайдачного" та пісню на слова сучасного українського поета М. Пироженка "Вищий, вищий, моя кирпата, сорочку мені". Як і завжди, досконалість гри маестро Китастого чарує присутніх.

Співаків та бандуристів змінюють танцюристи-одумівці. Це члени танцювального ансамблю "Веснянка" під керівництвом М. Балдецького. Вони виконують добре аранжований, динамічний "Топак".

А тепер тенор П. Радко в супроводі хору співає пісню "Ніч яка, Господи", а потім сам хор виконує жартівливу пісню "Ой, чий же це двір".

Одумівець В. Духнай розповідає про створення капелі бандуристів ім. Г. Хоткевича та її працю на протязі 5 років. Він дякує торонтонській філії ОДУМ-у і ТОП-ові за допомогу й підтримку капелі і передає велике кольорове фото капелі панні Н. Сандул, голові філії, та панові І. Данильченкові, голові ТОП-у.

Вручаючи подібні фото членам капелі, Г. Китастих висловлює своє задоволення ансамблем і бажає їм дальших успіхів. Від імени ансамблю маестро Китастому вручають квіти.

Керівник танцювальної оркестри п. А. Кон, якому акомпанює на акордеоні його син, співає "Києве мій". На сцені знову танцюристи. Вони танцюють "Гуцулку" (Коломийка) і "Чумак".

Під гучні оплески присутніх п. Данильченко передає від комітету для влаштування вечора квіти п-і В. Родак та п. М. Балдецькому, відзначаючи їхню працю з ансамблями, які так добре спричинилися до безсумнівного успіху цілого вечора.

Після мистецької програми розпочинається розвагова частина вечора. Тут і розигра надісланої з України картини-вишивки та лямп і продовження вечері, а понад все, танці, танці і знову танці.

До пізної ночі розважаються задоволені гості, а, йдучи додому, несуть з собою рішення: неодмінно зустрітися знову на майбутньому восьмому традиційному Полтавському Вечорі.

МОЛОДА ПАРА

Людмила і Роман Ризо

Першого травня 1971 року в околиці Чикаго відбулося весілля в родині Ніни й Івана Деркача. Дочка Деркачів — Людмила, член ОДУМ-у та одумівського ансамблю бандуристів, одружилася з Романом Ризо.

Весільне прийняття відбулося в Шато Роял в Чикаго при великій кількості одумівської молоді та старших. Молодій парі від філії ОДУМ-у Чикаго піднесено квіти.

Батько молодої Іван Деркач, член ансамблю бандуристів, з нагоди одруження своєї дочки склав на пресовий фонд журналу ОДУМ-у "Молода Україна" 50 доларів, за що йому щиро дякуємо.

Молодій парі, Людмилі та Романові Ризо бажаємо щастя, здоров'я і всього найкращого в родинному житті.

**У хаті кожного одумівця повинен бути журнал
"МОЛОДА УКРАЇНА"**

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

17 квітня ц. р. по Торонті поширилась сумна вістка, що попрощалась з цим світом на 60 році життя, Галина Андріївна Костюк.

Бл. п. Галина народилася 8-го лютого 1911 р. в родині селянина Малиша на Україні. 1929 р. одружилася з Іваном Костюком, а вже 1930 р. родину вивезено в далеку північну тайгу. Тяжке було життя молодій українській родині серед вічних морозів і снігів. 1932 року, поховавши свого синопчка, з Божою допомогою залишають, людьми проклятий "курорт", та переховуються поза Україною аж до вибуху війни. Наприкінці 1942 р. повертаються в батьківське зруйноване гніздо, та бути дома довго не довелося — воєнна хуртовина знову жене з дому, цим разом на захід. Спочатку Німеччина, а там Бельгія. 1951 року родина Костюка мандрує в Канаду, де і осіла в місті Торонті.

Блаженної пам'яті Галина Костюк була глибоковірюща мати, належала до катедральної грома-

Галина Костюк

ди св. Володимира, завжди і скрізь, де могла, допомагала, мала багато приятелів. Велика кількість присутніх приятелів і знайомих на похороні, що відбувся у Світлий Понеділок, були доказом цього. За життя свого коха-

лає у квітах і з квітами-вінками Галину відправили на вічний спочинок. Спи спокійно, дорога і незабутня Галино. Хай канадійська земля буде тобі пущинкою, а Всемиловитий Господь Бог нехай прийме тебе в свої оселі.

Вічна тобі пам'ять!

Твої друзі.

Висловлюємо щиросердечну подяку о. Дм. Фотієві за відправлення панахиди і Служби Божої, та за чин похорону Галини Костюк Велике спасибі всім присутнім на похороні і за зложення вінків та за вияв співчуття у нашому великому горі. Особлива подяка всім особам, що допомагали у чині похорону та перепровадженні обіду під час якого зібрано \$93.00, які розподілено на церкву, часописи і журнали.

Хай Господь винагородить за добрі діла Ваші, а нашій дорогій і незабутній дружині, мамі і сестрі дасть вічний спокій.

Муж — Іван

Син — Олександр та

сестра — Катерина
в Україні

ТРОХИ ІСТОРІЇ

УКРАЇНСЬКІ СТАРОДРУКИ В БОЛГАРІЇ

Ще наприкінці минулого сторіччя болгарські вчені звернули увагу на збірку опрацьованих разом книжок малого формату у фондах Народної бібліотеки в Софії. Виявлено унікальний примірник віршованого твору невідомого українського поета початку XVII сторіччя "Лямент дому княжат Острозьких", один з двох збережених примірників "Книги о вихованні чад" (Львів, друкарня братства, 1609 р.) і деякі українські видання останньої чверті XVI — початку XVII ст.

1955 р. виявлено у бібліотеці Гарвардського університету з 3-ДА буквар, що його видрукував у Львові 1574 р. Іван Федоров-Федорович. Раніше в м. Гота в Східній Німеччині знайдено хрестоматию грецьких і слов'янських текстів, опубліковану в Острозі 1578 року та буквар острозького видання 1578-1580 рр.

Болгарин Петро Атанасов, дослідивши українські стародруки, поставив тезу, що буквар було створено ще до переїзду Івана Федорова в Україну. Ярослав Ісачевич, старший науковий співробітник Інституту суспільних наук АН УССР і Яків Запаско, ректор Львівського інституту прикладного і декоративного мистецтва заступають думку, що болгарська знахідка букваря надрукована в Острозі після біблії, а не перед біблією. Друкарем міг бути сам Федоров або хтось із його наступників. До 1598 р. буквар уже був надрукований.

СЛОВ'ЯНИ В ЗАХІДНЬОМУ БЕРЛІНІ

На території Західного Берліна, археологи знайшли сліди слов'янського поселення, закладеного в IX столітті. Воно проіснувало кілька віків, аж поки слов'яни були витіснені. Особливо цінна знахідка — рештки міського спорудження в XII столітті.

СИМВОЛИ КАМ'ЯНОЇ ДОБИ

Серед археологів останнім часом поширена думка, що мистецтво пісньолодовикового періоду не можна розглядати як "чисте мистецтво". Хоча художня цінність багатьох рисунків і барельєфів дуже висока (зокрема на півдні Франції і в північно-західній Іспанії) все ж таки вони створювалися не тільки для естетичного споглядання.

Донедавна вважалося, що наскельні зображення тварин — це елементи своєрідного мисливського ритуалу. Новітні теорії спростовують цю точку зору. Деякі американські вчені, наприклад, твердять, що мистецтво льодовикового періоду являє собою зразок найдревнішої складної системи символів. На їхню думку, цей символізм свідчить про значно вищий ступінь розвитку розумової діяльності людини в ті далекі часи, ніж досі гадали археологи.

Писемність виникла майже одночасно з землеробством, тобто через декілька тисячоліть після льодовикового періоду, то вчені не шукали складних систем знаків у ранніх доісторичних культурах.

Вчені подають наслідки досліджень рогової палиці, яку знайшли у Франції у 1885 році.

Довжина палиці 30 см., її давність 12.000 років. Вона прикрашена реалістичними зображеннями рослин, риб і тварин. Однак найцікавіше те, що у всіх рисунках передано пори року, а саме: весна і літо. Отже, ці зображення є частиною символічного лисьма льодовикового періоду, яке пояснює періодичне сезонне відношення рослин і тварин.

АМАЗОНКИ В УКРАЇНІ?

Експедиція секції археології обласного Миколаївського відділу Українського товариства охорони пам'яток історії та культури спільно з групою Одеського археологічного товариства недавно зробили цікаве відкриття при розкопках кургану біля села Солдатське, Вознесенського району. У розритій могилі знайдено рештки жінки-воїниці з часів V-IV ст. до Хр. Старовинна амазонка мала біля себе вістря стріл і списів, частини зброї і фрагменти чорнолякового посуду, з якого в ті часи пили вино. Знайшли при ній також поліроване дзеркало. Учасники експедиції схилиються до думки, що натрапили на могилу мітологічного славетного, проте історично недоведеного роду амазонок.

ках підручників суспільних і політичних наук, як також теорії і практики керівництва господарством держави".

НИЩЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПАМ'ЯТОК

Українська Інформаційна Служба "Смолоскип" вперше на чужині публікує фото стрілецьких могил на Янівському цвинтарі у Львові. На ньому видно занедбані могили стрільців з розбитими та поваленими хрестами або й зовсім без них.

Хоч в Україні і створено комітет охорони історичних пам'яток, але влада і далі організовано і послідовно нищить українські культурні, релігійні, історичні і мистецькі пам'ятки.

Багато унікальних для історії України пам'яток стародавньої української культури, які знайдено під час розкопок, вивозять у Москву. Нищення могил, церков і культурних пам'яток є нечуванним у XX столітті варварством Москви.

ХРОНІКА

ПИШУЧИ ЛИСТА ДО ТРУДО

"Торонто Телеграм" з 5-го червня ц. р. приніс статтю Пітера Вортінгтона з боліше-трагічного інформацією, що інж. Андрій Роман Файгель, якого похоронено цього дня, помер на серцевий удар в Торонті, пишучи протестного листа до прем'єра Трудо. Лист не докінчений, він обірваний подихом смерті на половині речення.

Смерть Андрія Файгеля є ілюстрацією тієї великої трагедії, що її несе політика Трудо співпраці з СССР для українського народу і для Канади.

21 ЧИ 45 МІЛЬЙОНІВ?

Підвідділ для державної безпеки американського Сенату видав студію "людські жертви советського комунізму". Автор студії, англієць Конкет, дійшов до висновку, що жертвою комуністичного терору в СССР з 1917 року впало 21,5 мільйонів людей. До іншого висновку доходить сенатор Дадд, що належить до ініціаторів виданої студії. За його поглядом число 45 мільйонів відповідатиме точніше дійсності.

Цікаво, який відгук знайде книжка в Советському Союзі. Ходить бо не про приватне видання, а про вислід студій комісії Сенату США.

ЗНОВУ ПШЕНИЦЮ СССР

Згідно з останніми повідомленнями, Канада продала Советському Союзові три і пів мільйона тонн пшениці (приблизно 150 мільйонів бушлів) за суму 250 мільйонів доларів. Пшениця буде доставлена до Советського Союзу впродовж цього року. Договір продажу був непередбачений і викликав різні інтерпретації в урядових колах.

ЗАХОДИ В ПОБУДОВІ ЗАВОДУ

Советський Союз далі робить заходи, щоб одержати допомогу ЗДА у побудові заводу, який продукував би великі вантажні авта. Советська делегація недавно знову відвідала продуцентів вантажних авт у ЗДА з метою підписати угоду. СССР плянує побудувати завод, який продукував би 150 тисяч вантажних авт кожного року.

РУСИФІКАЦІЯ ШКІЛ У ПОЛЬЩІ

Під таким заголовком появилася вістка у торонтському польському півтижневику "Звйонзковец" з 8-го червня ц. р. У Москві склав візиту польський міністер освіти і вищих шкіл член політбюро компартії Яблонський. Метою його візиту було поширити план збільшення курсів російської мови в Польщі і "співпрацю між обома країнами в ділян-

На Закарпатті бульдозерами зруйновано 14 курганів в селі Станово Мукачівського району, у Лохові знищено цілу курганську групу. Вигорадівський цегельний завод знищив поселення ранньо-залізного віку, Берегівський цегельний завод н. 2 — поселення пізнього бронзового віку. Багатошарове поселення на Малій Горі біля Берегова майже повністю зруйноване і половина городища ранньо-залізного віку в Шелестові. Це приписується Мукачівському кар'єру-правлінню тресту "Львів-нерудрому".

ЗОНА ТИШІ

Перша у Польщі "зона тиші" з'явилася у Вілостоцькому воєвідстві. Президія народної ради в місті Августові заборонила їздити моторовими човнами на озерах Серва, Блізне, Длуге. За вмикання транзистора на повний голос тут платять штраф.

Правила, які гарантують юридичну охорону тиші, будуть запроваджені незабаром у 200 туристсько-курортних місцевостях Польщі.

НАВКОЛО СВІТУ

ТЕЛЕФОН У КИШЕНІ

Він живиться від батареї і може з'єднуватись із міською телефонною мережею. Апарат 5 x 10 см., важить 650 гр. Сконструювали телефон японські спеціалісти.

"БАНК ЕСКУЛАПА"

У Стокгольмській лікарні Дендерит встановлено електронно-лічильну машину, яка збирає медичні дані. В її пам'яті 500 млн. знаків про стан здоров'я сотен тисяч жителів столиці Швеції. Щоб одержати інформацію, досить назвати порядковий номер хворого.

ПОВІСТЬ НАПОЛЕОНА

В одній із старих бібліотек польської бібліографії знайшли рукопис Наполеона "Гліссон і Ежені". Повість має автобіографічний характер, написана у 1795 році. Головні герої твору — сам автор і скромна дівчинка Ежені Кларі — майбутня королева Швеції, у яку був закоханий молодий Бонапарт.

ЗОЛОТА РІКА

Її ви не знайдете на мапі Аляски. Це, власне, струмок. Проте він притягує туристів, які знайомляться з найпівнічнішим стеєм Америки. Річ в тім, що пісок на березі струмка золотоносний, і кожен турист може намити собі золота, скільки кому пощастить. Щоб угамувати пристрасті, час видобування золота обмежений: не більше однієї години.

РАДІОЗАХИСТНІ ВЛАСТИВОСТІ ТОРФУ

Науковці Вроцлавського сільсько-господарського інституту виявили, що деякі хемічні сполуки, що є у торфі, протидіють виникненню променевої хвороби. Були поставлені досліди на мишах. Тварини, які дістали торф'яний екстракт, майже у 100% випадків витримували смертельну дозу опромінення. Виявилось сполуки торфа відновлюють пошкоджені кров'яні кульки і клітини кровотворчої системи уже через сім днів після опромінення.

КВІТКОВІ КОНСЕРВИ

Недавно у крамницях з'явилися квіткові консерви. Досить відкрити банку і щодня поливати її вміст, щоб протягом місяця або двох виросла і зацвіла чудова квітка. Вміст банки — це відповідно приготвлена земля і насіння квітів. Уже випускають шість сортів таких квітів. Всі вони цвітуть майже цілий рік.

ВОДА З КРИГИ

У Чілі воду добувають із льодовиків. Їх посипають сажею й іншими речовинами, що поглинають тепло. Квадратовий кілометр льодовикової поверхні дає щодня на 10 тис. тонн води більше, ніж тоді, коли не застосували цього способу. Вартість льодовикової води виправдує затрачені кошти.

БАТЬКИ!

Чи Ви вписали своїх дітей до ОДУМ-у?

Якщо ні, впишіть їх негайно!

МАТЕРІ!

ЧОМУ МАРС ЧЕРВОНИЙ?

Чому Марс світиться жовто-гарячо-червоним блиском? Це зауважили ще стародавні жителі, які приписали планету кривавому богові війни. Але наука не вияснила причин цього явища, незважаючи на те, що космічні зонди фотографували поверхню Марса із віддалі 3200 кілометрів.

Тільки дослідники атмосфери Венери дали підставу для гіпотези, яка може пояснити загадку. Два американські вчені Пліуммер і Карсон, зацікавившись причинами жовтуватого забарвлення атмосфери Венери, звернули увагу на маловідому, хоча й просту, хемічну сполуку — недоокис вуглецю C^3O^2 . В земних умовах це рідина із запахом гнилі. Зі зміною температури недоокис вуглецю змінює колір — від блідо-рожевого до жовтогарячого, від червонобурого — темнопурпурового аж до зовсім чорного.

Дослідникам видалася сумнівною гіпотеза, щоб ця хемічна сполука могла мати щось спільне з жовтуватим забарвленням атмосфери Венери. Але як бути з Марсом? Дуже розріджена атмосфера цієї планети складається в основному з двоокису вуглецю, містить теж отруйний окис вуглецю (чад), який може походити з марсіянських вулканів. Ці два гази під дією інтенсивних ультрафіолетових променів можуть сполучатися в недоокис вуглецю.

Після проведення лабораторних експериментів обидва дослідники підтвердили, що такий процес може відбуватися в умовах навколо Марса. При відповідній температурі новоутворений недоокис застигав би в його атмосфері і випадав би на поверхню у вигляді жовтуватого "снігу". Умови для виникнення такого явища існують поблизу марсіянського екватора, де насправді помічено жовтуваті хмари.

КОРАБЕЛЬ І АЙСБЕРГ

Айсберги небезпечні тим, що їхні силуети непомітні на тлі океану. На американському кораблі, який перебував у Північній Атлантиці, вдалися до кольорового прожектора. Пучок променів намацував айсберга і "викривав його".

ВИПРОДАЖ

РІЧНИКІВ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

в твердій оправі за роки 1961-62, 1963-64, 1965-66, 1967-68. — Ціна 5.00 дол.
Лишилося по кілька примірників.

Замовляти в адміністрації
"МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

ПОВІДОМЛЕННЯ

Головна Управа Товариства Одумівських Приятелів та Головна Рада Юного ОДУМ-у в Канаді, влаштовують виховно-відпочинковий табір для юнацтва. Табір триватиме від 1-го до 15-го серпня 1971 року на оселі "КИЇВ" біля Торонта.

До табору приймається дітей віком від 6 до 18 років.

Оплата:

30 дол. на тиждень за одну дитину

55 дол. на тиждень за двох дітей з родини

70 дол. на тиждень за трьох дітей з родини

Кошти асекурації нещасливого випадку включені в цю суму.

Заяви з оплатою за таборування надсилати на адресу:

ODUM CAMP

с/о I. Danylenko

827 Indian Rd. — Mississauga, Ont., Canada

ВИДАВНИЦТВО "МОЛОДА УКРАЇНА"

Роман сучасного українського письменника в Україні

Г Р А Н Ї

ОЛЕСЯ ЛУПІЯ

В романі розповідається в художній формі про життя, працю й проблеми представників різних прошарків суспільства в Україні.

Дія відбувається у Львові й прикарпатських селах.

Обкладинка мистця П. Магденка.

212 сторінок.

Ціна книжки у м'якій оправі — \$3.00
у твердій оправі — \$5.00

Замовлення надсилати на адресу:

MOLODA UKRAINA
163 Kingslake Road
Willowdale 427, Ontario, Canada

УВАГА!

Нова адреса нашої редакції та адміністрації така:
"MOLODA UKRAINA"

Postal Station "M", Box 40, Toronto 21, Ont., Canada

НОВА ДИТЯЧА ПЛАТІВКА

У наших еміграційних умовах видається чимало різних грамофонних платівок. Майже всі вони виконані дорослими мистцями і розраховані на дорослих слухачів. Потреби нашого молодого покоління за незначними винятками є занедбані як в Україні, так і на еміграції. Саме через це нова грамофонна платівка "Качечка-прачечка", є особливо цінною. Адже це перша платівка, яка демонструє зразки дитячих пісень в Україні — жанр, про який ми знаємо небагато. На жаль, ніде немає ближчих даних про виконавців двадцять одної пісні, записаної в Україні, але якість виконання свідчить, що хор не аматорський, бо спів відзначається динамічністю, свіжістю і прецизійністю. Помітно, що хористи дбайливо дібрані і добре вишколені, а диригент є фахівець своєї справи. Платівка складена за певним тематичним порядком — пісні зимового циклу, пісні присвячені матері тощо. Хор співає у супроводі оркестри народних інструментів або симфонічної оркестри.

Вправне, дисципліноване і якісне виконання є характерним для пісень платівки "Качечка-прачечка", оформленої мистцем Емілем Теліжиним.

Ця платівка, наспівана дітьми і призначена для дітей, є цінним джерелом інформації про сучасне дитяче хорове мистецтво в Україні.

Платівку "Качечка-прачечка" можна набути за 4.50 дол., звертаючись на таку адресу:

UKRAINIAN CHILDREN RECORD

P. O. Box 105, Postal Station "M"
2393 Bloor St. West — Toronto, Ont.

Мудра людина спорить не для того, щоб виграти суперечку, а щоб оборонити правду.

Щастя рідко є чимось, що переживаємо, найчастіше є чимось, що собі пригадуємо.

Телевізор перетворив сімейне коло у напівколо.

Зачувши крик "Тримай його!", негайно відключи свою пам'ять, інакше тобі захочеться кинутися навтіки.

(З книги Роберта Пацанюка "Корисні поради")

Нерозумно красти баранів у людини з довгою пам'яттю, та ще нерозумніше дарувати баранів людині, чия пам'ять коротка.

(Східна мудрість)

Ворог з довгою шаблею небезпечний, але ворог з довгою пам'яттю небезпечніший у сто разів.

(Японське прислів'я)

Якби молодість знала, а старість могла!

(Етьєнн).

ГУМОР ВИДАТНИХ ЛЮДЕЙ

Відробив вечерю

Ференц Ліст був запрошений на вечерю до одного поважного аристократа. Зібралось велике товариство, бо господар наперед пообіцяв усім, що у нього вдома гратиме славетний Ліст. Вечеря, якою частували тоді гостей, була навдивовижу скромною. І не встигли присутні щось попоїсти, як господар голосно промовив:

— А зараз наш вельмишановний Ліст зіграє щось із своїх творів!

Композитор сів за рояль, взяв кілька акордів, потім підвівся, чемно вклонився господареві й промовив:

— Мені здається, що я вже з лихвою відробив сьогоднішню вечерю!

Гірка правда

Французький письменник Франсуа Рабле під час одного урочистого бенкету, звертаючись до своєї сусідки за столом, літньої жінки, назвав її ангелом.

— Пане, — сказала вона, — я вже не в тому віці, щоб заслужовувати на таку ласку.

Рабле вклонився й відповів:

— Навпаки, адже ангели — найстаріше творіння Бога.

Задоволений критикою

Італійському поетові Тассо сказали, що якийсь чоловік прилюдно гудить його.

Тассо відповів:

— Краще хай він один гудить мене перед усіма, ніж усі гудили б мене перед ним одним.

Що таке час?

Видатний французький поет і теоретик літератури Нікола Буало терпіти не міг різних аристократів, що надокучали йому своїми візитами. Один пихатий маркіз спробував було дорікнути Буало за це.

— Ось я, наприклад, — говорив маркіз, — дуже люблю робити візити й самому приймати гостей.

— Між вами і мною, — відповів Буало, — у цьому відношенні є дуже істотна різниця. Під час отих візитів ви лише марнуєте час, а я його втрачаю назавжди!

Випадок з критиками

Ференц Ліст виступав якось у Берліні. Про його концерти мали писати двоє критиків, відомих тим, що вони завжди висловлювали абсолютно протилежні думки.

Ліст запросив до себе в готель обох критиків, виконав перед ними свій новий фортепіяновий твір і сказав:

— Панове, зробіть для мене виняток, напишіть щось одностайне про мої концерти. Можете

хвалити, якщо вам подобається, можете лаяти, але пишіть щось одне!

Після першого концерту в музичних колах Берліна говорили лише про дві сенсації: першою з них був виступ Ліста, другою — те, що вперше обидва критики були одностайні в своїх думках — вони похвалили твори Ліста і як автор виконував їх.

Порозумілися...

Видатні композитори Ріхард Вагнер і Роберт Шуман уперше зустрілися особисто, провівши разом близько двох годин. Ось що вони розповідали потім про цю зустріч.

Вагнер: "Цей Шуман, напевне, чудова людина, але він такий мовчазний! Протягом двох годин не вимовив майже жодного слова!"

Шуман: "Вагнер мені дуже сподобався! Але він такий балакучий, протягом двох годин не замовкав ані на хвилину, я навіть не міг вимовити й слова!"

Промова

Для популярного німецького письменника і художника Вільгельма Буша чи не найважчим у житті було виголосити хоча б невеличку промову. Навіть, коли одного разу з нагоди якогось торжества на його честь було влаштовано в Берліні урочисту вечерю, Буш так само мовчки сидів за столом, не прохопившись жодним словом.

Коли вечеря вже наближалася до кінця, один з організаторів чемно запитав Вільгельма Буша, чи не хоче той все ж таки щось сказати.

— Так, — відповів ювіляр. І постукавши виделкою об склянку, голосно сказав:

— Пане обер (так у Німеччині шанобливо звуть офіціантів) ще один кухоль пива!

Таємниця мистецтва

У берлінському театрі "Коміше опер" відбулася прем'єра опери Бізе "Кармен" у новій постановці видатного режисера Вальтера Фельзенштайна. Великий успіх припав на долю виконавиці заголовної партії, перед тим мало кому відомої молодій співачки Лізелотти Енк. Рецензенти одностайно написали, що такий темперамент, який виявила співачка, може бути лише у людини справді іспанського походження.

Коли ж Лізелотту Енк попросили докладніше розповісти про себе, вона сказала:

— Трошки іспанського темпераменту я успадкувала від своєї матері, яка була французенка. Але трошки від батька, який народився й виріс у Гамбурзі, чимало цього темпераменту я привезла з Італії, де навчалася в консерваторії. Не можна виключати й впливу мого чоловіка, який народився в Ірландії. Але мені здається, що найбільшу роль тут відіграла малярія, напад якої був у мене саме в день прем'єри!...

N. - J. SPIVAK LTD.

R. R. 1,

LONDON, ONTARIO

(Pre-mix concrete)

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" ЖЕРТВУВАЛИ:

Сенько Петро, Ярдовіл, США \$3.00
Моргун Микола, Мейпелвуд,
США 1.00
Матвієнко Федір, Торонто,
Канада 2.00

Жертводавцям щира подяка.

Адміністрація "М. У."

Concrete Forming London Ltd.

LONDON, ONTARIO

(Foundations and floors.)

Г У М О Р

— Яка різниця між гарним і прекрасним? — запитали Вольтера.

— Гарне потребує доказів, а прекрасне не потребує, — відповів він.

**

— Івасю, скажи нам, як утворюється роса?

— Земля обертається і пітніє від зусилля.

**

— Отже, Дмитрику, — питає вчителька, — який це час: "Я миюсь, ти миєшся, він миється"?

Трохи подумавши, хлопець відповідає:

— Субота.

**

— Кажуть, що розум дає мати, а не інститут.

— Вірно. Я давно помітив, що ти виріс сиротою.

ПРОФЕСОР. Скажіть, що таке, власне, золото? Які його властивості?

ПРОФЕСОР. Так, ви маєте рацію: мовчання, дійсно, золото.

**

Швець запитав у мудреця:

— Чи дотримуетесь ви самі всіх тих порад, які даєте в своїх книжках людям?

— Ні, — відповів мудрець. — Хіба ти носиш усі черевики, котрі шиєш?

**

— Гей, полісмен, п'ять хвилин тому грабіжник зняв у мене з руки годинника!

— Чому ж ви не покликали на допомогу?

— Я боявся розкрити рота: у мене ж чотири золотих зуби.

**

— Я сьогодні наче дурний!

— Невже? А тим часом — ніякої зміни у вас я не помічаю.

АРКА ЗАХІД

2282 Bloor Street West

Toronto 9, Ontario

Tel.: 762-8751

В нас можна набути книжки, українські часописи та журнали, пластинки, друкарські машинки, різьбу та кераміку, полотна, нитки і вишивки.

Маємо великий вибір дарунків на різні okazji.

Просимо ласкаво нас відвідати!

West End Radiator Service

Specializing in
Recoring, Repairing & Cleaning
Radiators of all sizes & kinds
OIL COOLERS - HEATERS

Free Pick-up & Delivery

Open Evenings

MIKE LYSENKO

2624 St. Clair Ave. W.

(West of Jane St.)

Toronto 9, Ontario

TEL.: 763-7575

If busy call 762-0607

ALASKA Fuel Ltd.

425 Jane Street

Toronto 9, Ontario

24-годинна шора і солідна
обслуга!

Чищення і направа форнесів
безплатна.

Телефонуйте вдень і вночі

на телефон: 766-3040

ОБСЛУГА ГАРАНТОВАНА!

Е. ДУМИН

пропонує

ВЕЛИКИЙ ВИБІР

чоловічих, студентських
і хлоп'ячих костюмів
на літній сезон
як також різних фасонів
і кольорів
СОРОЧКИ.

550 QUEEN ST. WEST

Toronto, Ont.

Tel.: 364-4726

— Чим це ти так зачитався?
— Та книжечку про "Доброчесність" перегортаю.
— Ти, про доброчесність?!
— Так, адже потрібно мати хоча б загальне уявлення!

If not delivered please return to:

MOLODA UKRAINA

Postal Station "M", Box 40
TORONTO 21, ONT., CANADA

**ROCHESTER
FURNITURE
CO. LTD.**

WAREHOUSE STORE

Великий вибір хатніх меблів:

вітальень, спальень, їдалень,
холодильники, пральні
машини, електричні і
газові печі, телеві-
зори, радіо.

423 College Street

Toronto. Ontario

Telephone: EM 4-1434

**ПЕРША УКРАЇНСЬКА
ОПАЛОВА ФІРМА
FUTURE FUEL OIL
LTD.**

& Service Station

945 BLOOR STREET WEST

Toronto — Ontario

24-ГОДИННА СОЛІДНА

І ШКОРА ОБСЛУГА І

Чищення і напруга форнесів
безплатна.

користайте з доброї нагоди
замовляйте оливу в нас.

Наші телефони:

Tel. Office: LE 6-3551

Tel. Night: RO 2-9494

КРЕДИТОВИЙ СОЮЗ

- Платить до **8%**
за заощадження
- Малі і великі, особисті
і моргеджові позики
- Життєва асекурація
на ошадження до \$ 2.000
позики до \$10.000
- Особисті чеки; чеки для
подорожуючих
- Оплата за газ, електрику,
воду, і телефон
- 20 років на службі Рідного
Народу.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ.

**ЩАДІТЬ І ПОЗИЧАЙТЕ В
SO-USE (TORONTO)
CREDIT UNION LTD.
406 Bathurst Street
Toronto 2-B, Ontario**

**ОЩАДЖЕННЯ — важливий засіб виховування молодого
покоління**

ЗАОЩАДЖУЙТЕ ПОСТІЙНО В

**ФЕДЕРАЛЬНИЙ
КРЕДИТОВИЙ КООПЕРАТИВИ**

“САМОПОМІЧ”

2351 West Chicago Avenue, Chicago 22, Illinois, USA.

HUmboldt 9-0520

5% ОПРОЦЕНТУВАННЯ ВКЛАДІВ (платне двічі на рік)

**“КОЖНА СУМА ВКЛАДУ ВРАЗ З УСІМА ФОНДАМИ
МАЄ СВОЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”.**